

Univerzita Karlova v Praze
1. lékařská fakulta
Centrum adiktologie Psychiatrické kliniky

**Možnosti řešení narušování veřejného
pořádku v souvislosti s užíváním drog v
hl. m. Praze**

Bakalářská práce

Praha 2010

Autor: Markéta Hubínková, DiS.

Vedoucí práce: Mgr. Barbara Janíková

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci na téma: Možnosti řešení narušování veřejného pořádku v souvislosti s užíváním drog v hl. m. Praze zpracovala samostatně, všechny použité prameny jsem citovala a uvedla v seznamu použité literatury.

V Říčanech dne 18. května 2010

.....

Markéta Hubínková

Poděkování

Na tomto místě bych chtěla poděkovat vedoucímu mé bakalářské práce Mgr. Barbaře Janíkové za odborné vedení a rady při zpracování bakalářské práce. Zároveň bych chtěla poděkovat všem respondentům, kteří se účastnili tohoto výzkumu.

Abstrakt

Hlavním tématem této práce je problematika rušení veřejného pořádku uživateli drog a negativní dopady související s drogami, na veřejném prostranství. Tento problém zasahuje snad všechny státy EU nevyjímaje Českou republiku. Konkrétně hlavní město Praha se v posledních letech snaží tento problém řešit. Tento fenomén rozhodně není nový, ale trpělivost společnosti už přetekla. Možností řešení je celá řada, záleží však vždy na konkrétní společnosti a jejích postojích, které z řešení si vybere, aby výsledek byl efektivní jak pro společnost, tak pro samotné uživatele drog.

Cílem této práce je podat ucelený pohled na rušení veřejného pořádku v Praze. Součástí práce je i výzkum mezi osobami zainteresovanými do této problematiky. Výsledkem práce jsou názory na současný stav této problematiky v hl. m. Praze a možnosti řešení, které by byly efektivní k eliminaci tohoto problému. Součástí práce je i návrh možného řešení problematiky rušení veřejného pořádku v souvislosti s drogami.

Výsledky výzkumu byly získány metodou polostrukturovaného rozhovoru s 9 respondenty. Respondenti jsou z řad místní samosprávy, represivní složky a z řad adiktologů a jiných odborníků zabývajících se drogovým problémem.

Klíčová slova:

rušení veřejného pořádku – drogová politika - uživatelé drogy – otevřená drogová scéna – represivní opatření – harm reduction aktivity

Abstract

The main theme of this thesis is the problems of drug related public nuisance in the Prague City Center. This problems affect almost all EU member states including the Czech Republic. Specifically, the capital of Prague was trying to solve this problem in the recent years. This phenomenon is certainly not new, but it ran out of patience. Possible solutions are many but they always depends on the particular company and their attitude to the solution you choose. The result to be effective both for society and for themselves drug users.

The goal of this thesis is a comprehensive view of drug related public nuisance in the Prague City Center. The thesis also includes research among those interested in this issue. The results of that thesis are those of the current status of this issue in the City Center. Prague and its options that would be effective to eliminate this problem. The work also includes a possible solution to problems of drug related public nuisance.

The research results were obtained by using semistructured interview with 9 respondents. The respondents are the members of the local government, and the repressive part series, drug dependence workers and other experts on the drug problem.

Keywords:

drug related public nuisance - drug policy - drug users - open drug scene - punitive measure - harm reduction activities

Obsah

Úvod	8
1. Rušení veřejného pořádku v souvislosti s drogami.....	9
I. VEŘEJNÝ POŘÁDEK – DEFINICE.....	9
II. RUŠENÍ VEŘEJNÉHO POŘÁDKU V SOUVISLOSTI S DROGAMI (DRUG RELATED PUBLIC NUISANCE)	10
III.VZNIK A VÝVOJ TOHOTO FENOMÉNU	12
IV.SOUVISEJÍCÍ TERMÍNY	13
2. Evropská právní úprava.....	16
I. MEZINÁRODNÍ ÚMLUVY	16
II.STRATEGIE A AKČNÍ PLÁNY EVROPSKÉ UNIE.....	17
3. Harm reduction intervence	20
I. NÍZKOPRAHOVÉ SLUŽBY	20
II. SUBSTITUČNÍ PROGRAMY	23
III.APLIKAČNÍ MÍSTNOSTI.....	24
4. Rušení veřejného pořádku v hl. m. Praze.....	25
I. STAV DROGOVÉ PROBLEMATIKY V PRAZE	25
II. KOORDINACE PROTIDROGOVÉ POLITIKY	28
III. REPRESIVNÍ OPATŘENÍ HL. M. PRAHY	31
IV. PROJEKT: DRUG FREE ZONE	34
V. ANALÝZA POCITU BEZPEČÍ V HL. M. PRAZE	35
VI. RUŠENÍ VEŘEJNÉHO POŘÁDKU V PRAZE.....	36

5. Praktická část:	39
I. ÚVOD	39
II. METODIKA:	40
III. ETICKÉ NORMY A PRAVIDLA VÝZKUMU	42
IV. CHARAKTERISTIKA HLAVNÍHO MĚSTA PRAHY	42
V. POPIS VÝZKUMNÉHO SOUBORU	44
VI. VÝSLEDKY	44
VII. METODOLOGICKÁ OMEZENÍ A KVALITA DAT	58
VIII. SOUHRN	59
6. Diskuse	61
7. Závěr.....	64
8. Literatura.....	65

Úvod

K napsání této práce mě vedl nejen zájem o problematiku narušování veřejného pořádku v souvislosti s drogami, ale také současná situace v Praze. Toto téma je v poslední době velmi diskutované. Praha 1 realizuje projekty na vymýcení drog na Václavském náměstí, ale po pár dnech je situace skoro stejná jako před projektem, jenom pokladnička vyprázdněná. Karlovo náměstí po dlouhé zimě opět začíná žít „drogovým životem“ a člověk, který si sedne na lavičku do parku, může vidět, jak si uprostřed parku někdo píchá svou drogu... Autobusové nádraží Na Knížecí je pod dlouhodobým tlakem veřejnosti. V Praze se zavřelo K-centrum Sananim, poté co se sehnaly nové prostory, je zase něco špatně ...

Asi jako každý občan, který žije nebo tráví většinu času v Praze, si všímám oněch „pochybných existencí“, bojím se chodit pozdě v noci v místech, kde uživatelé drog mají svou otevřenou drogovou scénu, kolikrát jsem byla oslovena, jestli něco nechci, ... a říkám si, jak je to jen možné, že se něco neděje. Jako budoucí adiktolog si kladu otázku, co s tím? Represe je kontraproduktivní a z historických zkušeností ne moc efektivní. Nabídnutí potřebných služeb je jistě dobrý nápad, ale v současné době krizí a negativnímu nastavení společnosti ne příliš snadný úkol. Drogy tu vždy byly, jsou a budou, ale proč teď je tu takový problém, že lidé volají na policii, obracejí se na příslušnou místní samosprávu, aby něco udělali? Terénní pracovníci jsou napadáni policisty a jejich konflikty přerůstají pomalu do trestních obvinění. Jsme to vůbec v moderní společnosti, když něco takového se tu děje a na nová inovativní řešení, která jsou v jiných evropských státech ověřena mnohaletou praxí, nemáme chuť, čas, peníze, odvahu?

Některé části hl. m. Prahy pořád hledají způsoby, jak se s tím vypořádat, ale bohužel se zatím nic neděje. Mým cílem je zmapovat pohledy adiktologů, místní samosprávy, represivní složky státu a adiktologů s „mezinárodním pohledem“. Výsledkem práce je návrh na řešení této situace. Teoretická část si klade za cíl seznámit čtenáře stručně s problematikou porušování veřejného pořádku v souvislosti s drogami jak na pražské scéně, tak i na té evropské. Bohužel materiálů na tuto problematiku je velmi málo, v mnoha případech čerpám z článků v médiích či z vlastní zkušenosti.

1. Rušení veřejného pořádku v souvislosti s drogami

Pojem „rušení veřejného pořádku v souvislosti s drogami“ není nový fenomén. I přesto je však stále diskutovaný nejen v České republice, ale v celé Evropě a světě. Je to celosvětový problém. Neexistuje ani jednotná definice, co v sobě ono „rušení veřejného pořádku“ obsahuje. Ačkoli mnoho zemí ve svých zprávách uvádí vysoký podíl veřejných škod způsobených alkoholem, drogový problém přesto alkohol zastiňuje a nealkoholové drogy jsou vnímány jako mnohem větší problém. Každý stát má svoji legislativu, přesto však sdílí běžné charakteristiky: jednotný, mezioborový přístup zahrnující jak prevenci, represii, tak i pomoc uživatelům drog. Mnoho zemí si uvědomuje nutnou spolupráci všech těchto složek s místní samosprávou.

V první části této kapitoly se snažím definovat samotný pojem „veřejný pořádek“. V druhé části pak rušení veřejného pořádku v souvislosti s drogami (drug related public nuisance). Dále krátce popíšu vznik a vývoj tohoto fenoménu a další související pojmy – otevřená / uzavřená drogová scéna, přestupek a trestný čin.

I. VEŘEJNÝ POŘÁDEK – DEFINICE

Když si vezmeme samotný pojem **veřejný pořádek**, jedinou ucelenou definici nalezneme v komentářích přestupkového zákona. Tento pojem není definován v žádném právním předpisu, ale pracuje s ním celá řada právních norem. Obecně se řadí mezi tzv. neurčité pojmy správního práva. Můžeme tedy vyvozovat, že se jedná o jakousi snahu o ideální stav společnosti, ve kterém je řád, bezpečnost a klid (Červený & Šlauf, 2001).

„Pojem veřejný pořádek v obecném smyslu představuje souhrn pravidel chování na veřejnosti. Tento souhrn tvoří jednak pravidla obsažená v právních normách, ale i pravidla chování, která nejsou právně vyjádřena, ale jejich zachování je podle obecného názoru a přesvědčení nezbytnou podmínkou klidného a spořádaného společenského soužití a ve veřejném zájmu“ (Červený & Šlauf, 2001, str. 94). Pachatel tohoto přestupku musí svým jednáním porušit veřejný pořádek a tímto jednáním vzbudit veřejné pohoršení, byť z nedbalosti. Zahrnuje to další podmínku a tou je, že musí jednat veřejně a to před více než dvěma současně přítomnými osobami. Tento přestupek může být spáchán i formou tisku, filmem, televizí apod. Veřejným prostranstvím jsou pak místa, která slouží veřejnému užívání (např. parky, ulice, náměstí,

nábřeží apod.), obecně však pojem veřejného prostranství vymezen není. Obecně veřejné prostranství je prostor, který je přístupný každému (Červený & Šlauf, 2001).

Neurčitost pojmu „veřejný pořádek“ vede k celé řadě problémů s výkladem. Určité potíže jsou například v otázce obecně závazných vyhlášek, které vydávají obce. Podle ustanovení § 10 písm. a) obecního zřízení (zák. č. 128/2000 Sb. o obcích ve znění pozdějších předpisů) může obec stanovit, které činnosti, jež by mohly narušit veřejný pořádek v obci nebo být v rozporu s dobrými mravy, ochranou bezpečnosti, zdravím a majetku, lze vykonávat pouze na místech a v čase obecně závaznou vyhláškou určených, nebo stanovit, že na některých veřejných prostranstvích v obci jsou takové činnosti zakázány. V praxi si obec může ustanovit nějakou vyhlášku, Ústavní soud však může svým nálezem takovou to vyhlášku zrušit, když dospěl k závěru, že tato úprava není ústavně konformní, neboť obec jí překročila zákonné zmocnění.

II. RUŠENÍ VEŘEJNÉHO POŘÁDKU V SOUVISLOSTI S DROGAMI (DRUG RELATED PUBLIC NUISANCE)

Jedná se o koncept, který zahrnuje jak různé formy deviantního chování, porušování norem a hodnot společnosti od drobných činů deviance po činnosti, které mohou způsobit extrémní úzkost a trápení lidem, tak i porušení přestupkového či trestního zákona (EMCDDA, 2005). Z nejběžnějších definic „drogového obtěžování“ rozlišujeme mezi kriminálním obtěžováním, veřejným obtěžováním a audio-vizuálním obtěžováním. Kriminální obtěžování se skládá z činů, které jsou explicitně vyjádřené v trestním zákonu. Veřejné obtěžování se vztahuje k porušení místních předpisů a audiovizuální obtěžování či pohoršování se týká otravného a antisociálního chování tam, kde nejsou žádné předpisy a regulace z místní samosprávy (Bielman, et al., 2009). Konkrétněji se vyskytuje ve formách jako například obtěžování lidí na veřejném prostranství, s drogami související kriminalita – drobná majetková kriminalita, dealování drog, ..., veřejné vnímání nedostatku bezpečí a nepříznivé ekonomické důsledky (např. snížení cen majetku, snížení tržby u obchodníků v místech, kde jsou drogy užívány, atd.). Můžeme tedy říci, že porušování veřejného pořádku v sobě

zahrnuje kriminalitu, rušení a antisociální chování a narušuje bezpečnost, zdraví a pořádanost komunity, ohrožuje kvalitu života kolemjdoucích, obyvatel a komunity.

Dle Connonly (2006a) se tato společná definice dále komplikuje, neboť vnímání narušování veřejného pořádku v souvislosti s drogami je ovlivňováno:

1. úrovní společenské tolerance pro určité chování – zakotveno jak v právních normách, tak v subjektivním vnímání jednotlivce
2. strachem a pocitem nejistoty v dané oblasti, které nejsou striktně úměrně objektivní úrovni kriminality, vandalismu, obsazování veřejných míst, delikventní činnosti atd., která aktuálně existuje v určité oblasti. Příkladem je alkohol – ačkoli ve většině zemí je objektivně více případů porušování veřejného pořádku spojeno s užíváním alkoholu, je to zastíněno většími obavami z užívání drog

Není jednoduchým úkolem najít zavedená a užívaná kritéria, která mohou být použita, aby odlišila co je a co není porušování veřejného pořádku. Profesor Helge Wall (2004) z univerzity v Oslu v rámci odborného fóra na trestní soudnictví Pompidou Group zdůrazňuje, že koncepce porušování veřejného pořádku v souvislosti s drogami zahrnuje škálu „drogového chování“ a situací, které mohou být zdrojem obav pro okolí – jsou nežádoucí a neakceptované běžnou populací, veřejnými autoritami a místními obchodníky. Poukazuje také na to, že takové chování je škodlivé pro samotné uživatele drog.

Nejběžnější aktivity, které „pohoršují“ na veřejnosti jsou dle zprávy EMCDDA (2005): veřejná aplikace, očividná drogová intoxikace, pouliční dealování drog a další trestná činnost spáchaná pod vlivem drog, odhozený injekční materiál, otevřená drogová scéna, zranitelnost dětí od drogově závislých osob a dealerů a dotěrné slovní přestřelky uživatelů drog a drogových dealerů. Další situace a činnosti, které můžeme zahrnout do definice porušování veřejného pořádku (EMCDDA, 2005, str. 10):

- hlučné chování, verbální agrese, dotěrný slovní kontakt
- obtěžování lidí, překážení, násilí a zastrašování obyvatel (zahrnující rasistické a homofobní případy), vyhrožování jednotlivcům nebo sociálním institucím
- rozpad morálních principů a korupce
- hrozba pro veřejné zdraví
- chování nutící občany, aby vzaly zákon do vlastních rukou

- prostituce
- vandalismus a ničení veřejného nebo soukromého majetku, graffiti, odhazování odpadků a znečištění veřejných prostor, močení na veřejnosti
- nekontrolovatelná zvířata zj. psi
- delikvence a kriminalita

III. VZNIK A VÝVOJ TOHOTO FENOMÉNU

Tento pojem má dlouhou tradici a existuje ve většině zemí. Co je nové, je tendence mezi politiky hovořit o této problematice, redukovat výskyt tohoto jevu v národních strategiích a rozvíjet specifické intervence, které by tento problém řešily. Vznik a rozsah tohoto konceptu úzce souvisí s individuální kulturní tradicí, socioekonomickým statusem dané země a legislativními přístupy.

Většina zemí uznala, že složitost různých problémů, které vznikají v této souvislosti, vyžaduje stejně sofistikovanou odpověď. V centru všeho je snaha o rovnováhu mezi obecným blahem širšího společenství a jeho bezpečností a ochranou zdraví uživatelů drog. Stále se hledají nové a inovativní přístupy a způsoby řešení těchto problémů. Výsledkem jsou hloubkové analýzy tohoto problému, dlouhodobé plánování a partnerství mezi všemi zainteresovanými stranami. Takové přístupy často zahrnují spolupráci mezi donucovacími - represivními orgány, sociálními a zdravotními službami a místního společenství. To vše už představuje značný odklon od prvotních starých přístupů, které byly založeny na represii a přísném vymáhání práva (Connonly, 2006b).

Dle Connonly (2006b) je přehnané realizovat okamžitou represivní reakci v době, kdy například otevřená drogová scéna expanduje do nezvladatelných rozměrů nebo, když trestná činnost a obtěžování dosahuje takové úrovně, kdy to přitahuje i pozornost médií či vede k požadavkům místních obyvatel o rychlý zásah. Tyto situace vedou k mobilizaci místních skupin obyvatel či intenzivní práci policie zaměřené na odstranění otevřené drogové scény. Zkušenosti z mnoha zemích však potvrzují, že takovýto krok je sice pochopitelný z pohledu místních skupin, ale má bohužel

krátkodobý efekt. Slouží pouze k vytlačení drogové scény na jiné rezidenční nebo veřejné místo. Dalším důsledkem může být i to, že drogová scéna se stane skrytou a tudíž nepřístupnou harm reduction opatřením a dalším zdravotním či sociálním službám. Následkem pak může být zhoršení zdravotního stavu uživatelů drog a šíření infekcí. Z některých zkušeností přístup „represe a rozptýlení otevřené drogové scény“ byl spojován se zvýšením úmrtí v souvislosti s drogami. Konečným důsledkem může být i přizpůsobení drogových dealerů této situaci rozvojem uzavřeného drogového trhu se sídlem v bytech, komunikaci skrz mobilní telefony apod. To znesnadňuje policii práci v potlačování nabídky drog. Důležitým krokem je spolupráce mezi všemi stranami. Pracovníci sociálního sektoru musí uznat, že existuje prostor pro prosazování práva hlavně pokud se jedná o řešení problémů, na které upozorňuje široká veřejnost, neboť veřejnost volá po odpovědích – dojem „že se něco děje“ je velmi důležitý. Policejní orgány na druhou stranu musí uznat, že jejich odpovědi nemusí být založené na tak přísném vynucování práva a měly by být schopny dát prostor a čas i jinému způsobu řešení. Místní samospráva se snaží o zachování bezpečnosti na svém území, bohužel však pro samotné obyvatele je velmi spornou otázkou, zda zřizování zařízení pro léčbu drogově závislých v blízkosti jejich domovů je nejlepší způsob řešení.

IV. SOUVISEJÍCÍ TERMÍNY

Drogová scéna

Místo či místa, kde se shromažďují uživatelé nezákonných drog a kde obvykle probíhá konečný článek obchodu a distribuce (dealing).

Dle Kaliny (2001) se rozlišuje drogová scéna na:

- a. otevřenou - veřejné či veřejně dostupné prostory jako parky, ulice, náměstí, nádraží, průchody,...tzn. veřejná prostranství
- b. polootevřenou - restaurace, kluby a jiné zábavní místnosti,...
- c. uzavřenou - byty, soukromé kluby a akce

V hlavním zájmu je veřejnost, která je konfrontována ve svém každodenním životě s otevřenou drogovou scénou – dealery a uživateli drog. Vnik a rozsah potíží se liší místo od místa. Velikost otevřené drogové scény se také značně liší, od malých izolovaných scén od scén s tisíci účastníky. To může být ovlivněno dobou trvání otevřené drogové scény a způsobem, jakým tyto scény mohou vykonávat „pull-efekt“, jak přilákávají uživatele drog nebo drogové turisty z jiných měst nebo zemí. Otevřené drogové scény dle Connonly (2006b) také přitahují lidi, kteří primárně nehledají drogy, ale jsou zapojeny do dalších případných aktivit a problémů, jako je například prodej drog, prostituce, skupiny organizovaného zločinu, drobná majetková kriminalita, ... Vytváří se tzv. „no-go“ prostory pro místní obyvatele, kteří zde kvůli strachu nechtějí chodit. Dalšími případnými problémy je bezdomovectví, hluk, znečištění, narušování provozu na pozemních komunikacích apod.

Trestná činnost související s drogami

Termín „trestná činnost související s drogami“ je dle Carpentlera (2007) užíván k označení čtyř druhů trestných činů:

- Psychofarmakologicky podmíněná trestná činnost: trestné činy spáchané pod vlivem psychoaktivní látky, jako důsledek jejich akutního nebo chronického užívání.
- Ekonomicky motivovaná trestná činnost: trestné činy spáchané za účelem získání peněz (nebo drog) na financování užívání drog.
- Systémová trestná činnost: trestné činy spáchané v rámci fungování nezákonných drogových trhů jako součást procesu nezákonné nabídky, distribuce a užívání drog.
- Trestné činy porušování drogových zákonů: trestné činy spáchané porušováním drogové legislativy a souvisejících právních předpisů.

Legislativa dle českého práva

1. Narušování veřejného pořádku z pohledu trestního zákona – z. č. 40/2009 Sb.

Trestným činem je protiprávní čin, který trestní zákon označuje za trestný a který vykazuje znaky uvedené v takovém zákoně.

Dle Výroční zprávy Národního monitorovacího střediska (2004), kde se této problematice věnovala kapitola, se mezi nejčastější trestné činy, které byly spáchány pod vlivem drog řadí zejména trestný čin šíření toxikomanie, výtržnictví, ohrožení pod vlivem návykové látky a opilství. Tyto informace byly získány ze statistik Ministerstva vnitra. Ve výroční zprávě Národní protidrogové centrály (2009) sekundární drogovou kriminalitu tvoří především trestný čin výtržnictví, majetková trestná činnost a násilná trestná činnost.

2. Narušování veřejného pořádku z pohledu přestupkového zákona – z. č. 200/1999 Sb.

Přestupkem je zavinění jednání, které porušuje nebo ohrožuje zájem společnosti a je za přestupek výslovně označeno v přestupkovém nebo jiném zákoně, nejde-li o jiný správní delikt postižitelný podle zvláštních právních předpisů anebo o trestný čin.

Ustanovení § 47 tohoto zákona definuje přestupky proti veřejnému pořádku. V souvislosti s drogami se jedná o činy, kterých se dopustí osoba, která neuposlechne výzvy veřejného činitele při výkonu jeho pravomoci, poruší noční klid, vzbudí veřejné pohoršení, znečistí veřejné prostranství, poškodí nebo neoprávněně zabere veřejné prostranství apod. Přestupky jsou projednávány obecními úřady.

Tyto přestupky pak může upravovat či rozvíjet příslušná vyhláška, kterou si stanoví jednotlivé obce či městské části. Například MČ P1 má vyhlášky upravující přestupkový zákon – vyhl. HMP č. 8/2008 (o čistotě), vyhl. HMP 12/2008 (alkohol na veřejném prostranství), vyhl. HMP 14/2008 (žebření), vyhl. HMP 11/2005 (nabízení erotických vystoupení a služeb), vyhl. HMP 20/2007 (nabízení a poskytování sexuálních služeb) apod.

2. Evropská právní úprava

I. MEZINÁRODNÍ ÚMLUVY

Mezinárodní kontrolu drog upravují tři úmluvy OSN, jejichž ustanovení však nemají přímou právní platnost, tzn., že nemají charakter závazných právních předpisů přímo platných v jednotlivých signatářských zemích. Signatářské země tyto právní předpisy musí převést do své národní legislativy.

Úmluvy OSN o drogách klasifikují omamné a psychotropní látky podle jejich nebezpečnosti pro zdraví, rizika zneužití a terapeutické hodnoty (EMCDDA, 2005). Jak úmluvy OSN uvádějí, veškeré, dle těchto úmluv, drogy mohou být použity pouze pro vědecké či medicínské účely (OSN, 1961). Jakékoliv další použití může být považováno za porušení mezinárodního práva. Obecně tyto úmluvy definují delikty jako např. držení, nabytí, distribuce nebo nabízení k prodeji apod. a doporučují zařadit tyto delikty jako trestné činy. Úmluvy mezi trestné činy neuvádějí samotné užívání, každá signatářská země toto chování může definovat jako trestný čin ve svém právním předpisu. Nicméně Úmluva z roku 1988 vyžaduje postih odnětí svobody za držení drogy pro vlastní potřebu (EMCDDA, 2005). Co vyplývá z mezinárodních úmluv, je to, že každá členská země musí zakázat veškeré činnosti, které vedou k manipulaci a užívání nelegálních drog a stanovit sankce za jejich porušení.

Každá členská země dbá na zabudování těchto mezinárodních úmluv do své legislativy. Jejich provádění do praxe sleduje INCB – Mezinárodní výbor pro kontrolu drog ustanovený Úmluvou z roku 1961. INCB se zabývá nejenom podporou států v zavádění mezinárodních úmluv do praxe, ale vyjadřuje i stanoviska k významu těchto ustanovení a k přijatým opatřením států, může také požadovat od vlád změnu své politiky, pokud se domnívá, že nějaké opatření může závažně poškodit naplňování cílů úmluv.

Vyvážený přístup Evropské unie k protidrogové politice přikládá stejnou váhu snížení poptávky i nabídky po drogách. Dle průzkumů národních legislativ přijatých během posledních deseti let se ukazuje, že členské státy EU přistupují k přijímání

zákonodárství aktivně. Přispívaly k tomu i dva nástroje EU (roku 2003 Evropská rada vydala doporučení o prevenci a snižování poškození zdraví v souvislosti s drogovou závislostí – včetně poskytování vhodné substituční léčby a přístupu k distribuci a výměně injekčního materiálu; roku 2004 Rada vyzvala k přísnějším trestům za obchodování s nezákonnými drogami). Členské země tudíž v průběhu zkoumaných deseti let vytvářely rámce upravující aktivity harm reduction a zpříšňovaly tresty za obchodování s drogami (EMCDDA, 2005).

II. STRATEGIE A AKČNÍ PLÁNY EVROPSKÉ UNIE

Protidrogová strategie EU na období 2005 - 2012

Nejdůležitějším evropským aktérem protidrogové politiky je Evropská unie. Základním dokumentem určujícím směr v boji proti drogám pro členské státy je v současné době Protidrogová strategie EU na období 2005 - 2012. Své cíle formuluje ve čtyřech kapitolách, které jsou rozdělené na snižování nabídky drog, snižování poptávky po drogách, mezinárodní spolupráci a výzkum. Tuto strategii je třeba chápat jako pracovní rámec, cíle a nástroje blíže specifikuje Protidrogový akční plán na období 2005-2008 a na období 2009 – 2012. Strategii schvaluje Evropská rada.

Protidrogová strategie EU vychází ze základních zásad práva EU, dále je založena na příslušných úmluvách OSN - Jednotná úmluva OSN o omamných látkách z roku 1961, pozměněná protokolem z roku 1972, Úmluva o psychotropních látkách (1971) a Úmluva proti nedovolenému obchodu s omamnými a psychotropními látkami (1988), jež jsou hlavními právními nástroji řešícími drogovou problematiku. Má za účel chránit a zlepšovat blaho společnosti a jednotlivce, chránit veřejné zdraví, poskytovat vysokou úroveň bezpečnosti široké veřejnosti a zaujmout vyrovnaný, ucelený přístup k drogové problematice (Rada EU, 2005. str. 10).

Oblasti strategie:

- Oblast snižování poptávky - priority: Zlepšení přístupu k preventivním programům a jejich zefektivnění, zvyšování povědomí o riziku užívání psychoaktivních látek a s ním spojených následcích, zlepšení přístupu k

programům časné intervence obzvlášť pro mladé lidi, kteří experimentují s užíváním psychoaktivních látek. Zlepšení přístupu k cíleným a rozmanitým léčebným programům, včetně ucelené psychosociální a farmakologické péče. Měl by se trvale hodnotit standard účinnosti léčebných programů. Léčba zdravotních problémů způsobených užíváním psychoaktivních látek by se měla stát nedílnou součástí zdravotních politik. Zlepšení přístupu k službám pro prevenci a léčbu HIV/AIDS, žloutenky, jiných infekcí, chorob a zdravotních a sociálních škodlivých účinků spojených s užíváním drog (Rada EU, 2005, str. 12). Výsledkem pak bude snížení užívání drog, drogové závislosti a zdravotních a sociálních rizik spojených s užíváním drog.

- Oblast snižování nabídky – priority: posílení spolupráce v oblasti vymáhání práva v rámci EU – zlepšení operativních činností v oblasti drog a zneužívání prekurzorů, obchod s drogami, organizovaná drogová kriminalita apod. Posílení účinné spolupráce mezi členskými státy při vynucování práva za použití stávajících nástrojů a rámců – Evropský zatýkácí rozkaz, Europol, Eurojust, finanční zpravodajská jednotka, apod. Prevence a potrestání nezákonného dovozu a vývozu omamných drog a psychotropních látek i směrem na území jiných členských států. Zlepšení vynucování práva, trestního vyšetřování a spolupráce v oblasti soudní vědy mezi členskými státy EU v rámci EU, které mají společné zájmy či čelí stejným problémům ve vztahu k drogám (Rada EU, 2005, str. 14 - 16). Výsledkem bude zvýšení účinnosti a výkonnosti v oblasti vymáhání práva, zaměření na organizovaný zločin a hledání způsobů, jak zesílit preventivní činnosti proti trestné činnosti spojené s drogami.
- Mezinárodní spolupráce – priority: koordinovaná, účinná a viditelnější činnost EU v mezinárodních organizacích a fórech, zlepšující a podporující vyrovnaný přístup k problému drog. Zvláštní úsilí ve vztahu ke kandidátským zemím a k potenciálním kandidátským zemím, jako k zemím stabilizačního a asociačního procesu. Pomoc třetím zemím, včetně zemí Evropského sousedství, a zemím klíčovými pro výrobu a přepravu drog, aby se staly účinnějšími při snižování jak poptávky po drogách, tak jejich nabídky, nejen pomocí užší spolupráce mezi členskými zeměmi EU, ale i tím, že se problematika drog stane běžnou součástí obecného dialogu o společné

zahraniční a bezpečnostní politice a rozvojové spolupráci (Rada EU, 2005, str. 17 – 18). Výsledkem bude lepší koordinace mezi členskými zeměmi při propagaci a podporování vyrovnaného přístupu k problému drog.

- Informace, výzkum – priority: Na úrovni členských států a na úrovni EU by se měla propagovat výměna a šíření výsledků výzkumu, zkušeností a osvědčených postupů ve velkém měřítku, při zohlednění práce vykonané příslušnými mezinárodními organizacemi (Rada EU, 2005, str. 19). Výsledkem bude lepší pochopení drogové problematiky a vývoj optimální odpovědi na ní.

Akční plány EU

Akční plány vychází ze stávajícího přístupu Protidrogové strategie EU na období 2005 - 2012. Úkolem akčních plánů je určovat další směřování protidrogové politiky, kde konkrétními cíly a kroky sleduje a provádí strukturu a cíle Protidrogové strategie EU. Tyto plány by měly být EU a jejími členskými státy realizovány. Podstatnou část akčního plánu tvoří vyhodnocování - Evropská komise za pomoci Europolu a EMCDDA každoročně prezentuje přezkoumání prováděného plánu (EMCDDA, 2007).

- Protidrogový akční plán na období 2005 – 2008 Cíl: významné snížení výskytu užívání drog mezi obyvatelstvem a omezení škod způsobených společností, jakož poškození zdraví, která jsou důsledkem užívání nedovolených drog a obchodování s nimi (Rada EU, 2008). Cíl byl dle Úředního věstníku EU (2008) částečně naplněn, v mnoha oblastech bylo dosaženo pokroku, ale byly rovněž identifikovány slabé stránky.
- Protidrogový akční plán na období 2009 – 2012 Cílem současného protidrogového akčního plánu je zlepšení spolupráce, koordinace a zvyšování veřejného povědomí, snížení poptávky po drogách skrze zlepšování pokrytí, kvality a účinnosti jednotlivých intervencí, snížení nabídky drog skrze účinnější vymáhání práva na úrovni EU, zlepšení mezinárodní spolupráce skrze lepší koordinaci politik jednotlivých států a lepší pochopení problematiky – výzkum (Rada EU, 2008).

3. Harm reduction intervence

Za „Harm Reduction“ se označují přístupy snižování či minimalizace poškození drogami u osob, kteří v současnosti drogy užívají a nejsou motivováni k tomu, aby užívání drog zanechali. Cílem HR aktivit je tedy minimalizovat, omezit či zmírnit rizika, která vznikají v souvislosti s užíváním drog – infekce přenášené injekční aplikací drog či nechráněným sexem, rizika dalších tělesných komplikací, předávkování, sociálního debaklu apod. (Kalina a kol., 2005). Přístup HR vznikl z přístupu public health, který klade důraz na ochranu zdraví celé společnosti. Přístup HR klade důraz na individuální potřeby uživatele drog (Kalina & kol., 2008).

K nejznámějším postupům patří:

- Nízkoprahové služby - výměna injekčního materiálu – terénní práce, kontaktní centra
- Substituční programy
- Aplikační místnosti

Dle výzkumu analýzy potřeb klientů nízkoprahových zařízení v Praze v roce 2003 (Miovská, Miovský, Gabrhelík, & Charvát, 2005), kde se zjišťovaly potřeby a požadavky cílové skupiny, vyplynulo, že uživatelé jsou drog jsou s nabízenými službami více méně spokojeni. Prvním důvodem jejich návštěvy nízkoprahového zařízení byla výměna injekčního materiálu, potravinový a hygienický servis a hledání pomoci. Respondenti se domnívají, že o službách mají dostatek informací.

I. NÍZKOPRAHOVÉ SLUŽBY

Cílem nízkoprahového přístupu je nakontaktovat co nejvíce osob a s nimi pak dále pracovat na zlepšení jejich zdravotního či sociálního stavu. Program je celkově nastaven tak, aby nebránil komukoli službu využít – ať už se jedná o samotné uživatele

či jejich příbuzné. Základními principy nízkoprahových služeb je dostupnost – místní, časová, zaručení anonymity dat, nejsou kladeny nároky na abstinenci, individuální přístup ke klientovi. Tyto programy pracují s nejširší skupinou klientů. Nízkoprahové služby jsou prvním krokem do dalších služeb zj. do léčebných či substitučních programů. Důležitým úkolem těchto programů je pokud možno zlepšení jejich zdravotního stavu – nakontaktování na lékaře, základní ošetření, omezení šíření infekčních chorob, snižování počtu předávkování, apod., dále pak zvýšit informovanost klientů o dalších návazných službách, popř. informace o účincích drog, bezpečném užívání drog a celková motivace klienta k méně rizikovému chování a ke změně jeho životního stylu. Dílčími cíli je pak odstranění opakovaného používání náčiní k injekční aplikaci drog, preference méně rizikových způsobů užívání drog, zlepšení informovanosti klientů či minimalizace somatických poškození. Základními typy nízkoprahových programů je kontaktní centrum a terénní programy.

A) Kontaktní centrum

Obvykle nezdravotnická zařízení nabízející v čase a místě snadno dostupnou včasnou krizovou intervenci, poradenství, zdravotní, sociální a právní pomoc problémovým uživatelům drog s nízkou motivací k léčbě.

Kontaktní centrum je zařízení, které se vyznačuje snadným přístupem ke službě – dostupností, nízkoprahovostí, zachováním anonymity klientů (není potřeba znát celé jméno, klienti jsou nejčastěji pod kódem) a nevyžadováním abstinence klienta. Jeho cílem, jak už je uvedeno výše, je především ochránit uživatele a společnost před šířením infekčních chorob, mortalitě z předávkování a dalších jevů, které souvisejí s užíváním drog.

Metodami práce je především kontaktní práce, sociální a právní poradenství, zdravotní ošetření, HR služby (injekční materiál, informace o bezpečnějším užívání drog, ...), potravinový servis včetně vitaminového, hygienický servis, testování infekčních chorob apod. Důležité je zmínit cíle kontaktní práce. Mezi základní cíle patří tedy navázání a udržení kontaktu s uživatelem drog a následně jej motivovat ke změně životního stylu, minimalizovat zdravotní a sociální rizika spojená s užíváním drog –

informace, kontakty na návazné služby, edukace) a zprostředkování pozitivní zkušenosti při kontaktu s odbornou institucí.

Každé k-centrum si určuje výši svého prahu. Má také různě nastavená pravidla. Samozřejmě mezi ty kardinální patří – nevytahovat drogy, neaplikovat, respektování pracovníků, žádná agrese. Některá centra nabízejí různé aktivity pro klienty, jiná pouze možnost trávení času, popř. omezená doba setrvání v centru.

Dle analýzy potřeb klientů v nízkoprahových službách (Miovská, Miovský, Gabrhelík, & Charvát, 2005), klienti na kontaktních centrech oceňují především zdarma výměnu injekčního materiálu, možnost odpočinku, možnost získat doporučení k vyšetření či do léčby. Co by se mělo zlepšit, je vztah personálu, potravinový servis, povolená délka pobytu, možnost mít u sebe drogu, domlouvat si obchod apod. Navrhují rozšířit služby o právní poradenství a lékařské ošetření a zřídit tzv. aplikační místnosti. Doporučují zvýšení počtu nízkoprahových center podle toho, kde se uživatelé nejvíce pohybují, zvětšení prostor, prodloužení otevírací doby, prodloužení doby pobytu v zařízení, rozšíření potravinového servisu, rozšíření sociální práce, zapojení bývalých uživatelů do práce v nízkoprahových službách, diferencovaný přístup dle potřeb každého klienta.

B) Terénní programy

Terénní programy jsou ve Standardech odborné způsobilosti (RVKPP, 2003) definovány jako služby prvního kontaktu v terénu včetně komplexního programu harm reduction s cílem ovlivnit motivaci klienta ke změně životního stylu, chování a k vyhledání příslušných odborných zařízení.

Jak už vyplývá ze samotné definice, tato služba je poskytována v přirozeném prostředí klientů, tedy na ulici. Hlavním cílem terénní práce je chodit do jejich přirozeného prostředí a kontaktovat skrytou populaci uživatelů drog (mladí injekční uživatelé drog do 25 let, začínající a nezkušení experimentátoři, rekreační uživatelé, dlouhodobí uživatelé bez zkušenosti se službami, příslušníci etnických menšin, ženy), snižovat rozsah rizikového chování a tím pádem i snižovat rizika pro ostatní uživatele či veřejnost a poskytovat informace o dostupných službách.

Metody práce se shodují více méně s metodami kontaktních center, nabídka služeb je na ulici však omezenější. Distribuce a výměna injekčního materiálu spolu s poskytováním základních informací o návazných službách a méně rizikových vzorců užívání, patří mezi nejrozšířenější a nejdůležitější činnosti. Pak zde samozřejmě patří i právní, zdravotní a sociální poradenství, testování, vitaminový servis apod. Mezi základní formy terénní práce patří práce na veřejných prostranstvích, bytech či komunální terénní práce – ubytovny, věznice, erotické kluby apod.

Co se týče výzkumu analýzy potřeb (Miovská, Miovský, Gabrhelík, & Charvát, 2005) terénní programy, by měly navazovat na dobrou znalost lokality, být více dobře časově a místně dostupné, klienti často oceňovali domlouvání výměny skrz telefon.

II. SUBSTITUČNÍ PROGRAMY

Podle Standardů substituční léčby se jedná o časově neomezenou udržovací terapii, která odkládá splnění konečného cíle, tj. trvalá a důsledná abstinence, na dobu, kdy bude pacient objektivně i subjektivně schopen abstinенčně orientovanou léčbu podstoupit. Do té doby chce udržet a zlepšit svůj somatický a psychický stav (MZČR, 2009).

Substituční léčba je v současné době standardním léčebným postupem. Nástrojem této léčby je podávání substituční látky jiným než nitrožilním způsobem, a to v množstvích, která efektivně potlačují pacientovy odvykací příznaky a umožňují všestranně zlepšit kvalitu jeho života. Pro substituční léčbu závislosti na opiátech jsou v ČR k dispozici metadon a dále přípravky s obsahem buprenorfinu - Subutex® a od r. 2008 také Suboxone®.

Z výzkumu analýzy potřeb (Miovská, Miovský, Gabrhelík, & Charvát, 2005) vyplynulo, že substituční léčba Subutexem je pro respondenty mnohem atraktivnější než substituční léčba metadonem. Výhod substituční léčby spatřují respondenti několik, a to přístup k čisté droze, možnost pracovat, nemusí mít obavy z abstinенčních příznaků a nemusí každý den krást, aby měli peníze na nákup drog.

III. APLIKAČNÍ MÍSTNOSTI

Aplikační místnosti (též "centra hygienické aplikace") představují zdravotnická zařízení, v nichž si mohou závislí za hygienických podmínek a beze stresu aplikovat přinesenou drogu. V některých evropských zemích např. v Nizozemsku, Spojeném království, Švýcarsku, Německu a Dánsku, je heroin za určitých podmínek poskytován na „předpis“ (Národní monitorovací středisko, 2010).

Aplikační místnosti si kladou za cíl odstranit šíření nemocí přenosných krví, záněty mezi závislími a zabránit jejich "vynesení" do populace, která drogy neužívá. Zabránit úmrtí na předávkování mezi závislími. Snížit nebezpečí poranění dětí i dospělých o odhozené jehly na ulicích, hřištích, v parcích apod. Snížit užívání na veřejných místech (průjezdy domů, ulice atd.), které vyvolává veřejné pohoršení a mohlo by působit návodně pro děti a mládež a dostat závislé uživatele do pravidelného kontaktu s lékařskou a další pomocí.

Dle výzkumu analýzy potřeb (Miovská, Miovský, Gabrhelík, & Charvát, 2005) by několik respondentů uvítalo, kdyby se v Praze zřídily aplikační místnosti a to v místech, kde se uživatelé nejčastěji pohybují, tj. v centru města či v místech, kde je velká drogová scéna. Odpadl by tím stres uživatelů, že je někdo chytne a zbije, nepořádek, který uživatelé po sobě zanechávají a strach z předávkování. Část respondentů si myslí, že by stačila pouze jedna aplikační místnost, část zastává názor, že by jich mělo být více a měly by být dobře dostupné – tak na 10 místech. Podobně jako klienti, i personál nízkoprahových služeb vidí aplikační místnosti jako potřebné a užitečné. Měly by být umístěny blízko míst, kde klienti kupují drogy – zj. u Muzea. Vhodné umístění je také poblíž stávajících nízkoprahových zařízení, kam si klienti už zvykli chodit. Nízkoprahové zařízení by se potom mohlo intenzivněji zabývat poradenstvím a dalšími sociálními službami. Naopak by nebylo vhodné spojit kontaktní a aplikační místnost z důvodu, že do kontaktního centra chodí i osoby neužívající drogy – rodiče apod.

Výhody spatřují především v prevenci předávkování, zdravotních rizik a dostupném zdravotním ošetření, výměně injekčního materiálu, bezpečné aplikaci, která neohrožuje uživatele ani ostatní obyvatele.

4. Rušení veřejného pořádku v hl. m. Praze

To, jak vypadá současný stav porušování veřejného pořádku v souvislosti s drogami v Praze, co vše se proti tomuto jevu dělá, apod. není v současné době v žádném dokumentu popsáno. Pokud je mi známo, doposud neexistuje žádná zpráva o celkové situaci tohoto problému, a přesto je v poslední době velmi diskutovaný. Doufám tedy, že tato kapitola nebude pouze snůškou bulváru a zkreslených informací.

V první části popíšu obecně stav drogové problematiky v hl. m. Praze, druhá část se bude věnovat koordinaci protidrogové politiky v Praze, dále pak represivnímu opatření státu, představím projekt zóna bez drog, analýzu pocitu bezpečí v hl. m. Praze, poslední část bude představovat současnou situaci v oblasti porušování veřejného pořádku dle mediálních zpráv a vlastních zkušeností autora této práce.

I. STAV DROGOVÉ PROBLEMATIKY V PRAZE

V celé České republice se odhaduje počet problémových uživatelů návykových látek na 32 500. V Praze je přibližně 1/3 těchto uživatelů, prevalenčním odhadem Národního monitorovacího střediska (2008) je to 11 500 osob. Celoživotní užívání návykových látek, tzv. prevalence, u lidí ve věku 15 – 64 let, je sledována u jednotlivých typů nelegálních drog. Důležitým faktem je, že nejčastěji celoživotně užívanou drogou v populaci jsou konopné látky, což výrazně zvyšuje statistiky. Dle Výroční zprávy (NMS, 2008) v Praze mezi „tvrdými“ nelegálními drogami převažuje užívání opiátů.

„Pražská drogová scéna je v současné době nejrozvinutější a nejagresivnější ze všech měst a krajů v České republice. Dochází zde ke koncentraci, jak dealerů, výrobců pervitinu, tak samotných osob závislých na drogách. Samotní konzumenti drog v rámci Prahy, za účelem získání peněz na nákup drog, zde páchají tzv. sekundární drogovou trestnou činností. Jedná se zejména o vloupání do motorových vozidel, drobné krádeže v prodejnách, ale také o přepadávání (loupeže) osob, kdy je jim odcizen násilím

většinou mobilní telefon, či finanční hotovost“ (Krajské oddělení protidrogové prevence, 2009, str. 7).

Za rizikové části jsou v Praze považována zj. místa s velkým dopravním uzlem - křížení tras metra, případně napojení na jiné dopravní uzly, velká obchodní centra a parkoviště skýtající anonymitu. Mezi konkrétní lokality patří Karlovo náměstí, Václavské nám., Náměstí bří. Synků (zvýšená koncentrace romského etnika), lokalita Anděl na Smíchově a jeho okolí – zj. autobusové nádraží Na Knížecí, Černý Most, Karlín, Jižní Město a Stodůlky. Toto jsou nejrozšířenější místa dle statistik Policie (Krajské oddělení protidrogové prevence, 2009) ale i dle adiktologických pracovníků (Hezrog, Janouškovec & Klouček, 2010). Samozřejmě nejvíce diskutovanými oblastmi, kde dochází k narušování veřejného pořádku v souvislosti s drogami, je právě Václavské náměstí a jeho okolí, Karlovo náměstí a autobusové nádraží Na Knížecí.

Virové infekce: dle Výroční zprávy hygienické stanice (2009) stále trvá vysoký podíl osob s rizikovým chováním a injekčním užíváním drog u nemocných virovou hepatitidou typu B. V Praze je to přes 56 % (a všechny případy s rizikovým chováním v Praze patří současně mezi injekční uživatele drog). Virová hepatitida typu C je nejnebezpečnější z virových hepatitid jak co do následků, tak co do rizika šíření, kdy ohrožuje nejen komunitu injekčních uživatelů drog, jejich partnery, rodiny, ale i pacienty ve zdravotnických zařízeních při potřebě případných ošetření této subpopulace. Trvale vysoký je podíl injekčních uživatelů drog, který stále tvoří 2/3 všech nemocných v ČR a zhruba 80 % v Praze. Závažným zdravotním dopadem je i výskyt HIV / AIDS u injekčních uživatelů drog. Ke dni 31. 12. 2008 bylo v ČR evidováno 1 189 HIV pozitivních osob. Celkem 573 osob HIV pozitivních udává bydliště v Praze.

Akutní předávkování a zdravotní komplikace v souvislosti s užitím drogy jsou v Praze nejvíce spjaty s užitím stimulancií – pervitin (35% evidovaných případů). V souvislosti s dočasným přerušением sběru dat z této oblasti v Praze došlo v roce 2008 k výraznému poklesu evidovaných případů akutního předávkování a zdravotních komplikací v souvislosti s užitím drogy. Celkem bylo v Praze evidováno 86 případů akutních předávkování a zdravotních komplikací v souvislosti s užitím drogy za 1. pololetí 2008.

Služby pro uživatele drog v Praze:

- ambulantní služby – Denní psychoterapeutické sanatorium Ondřejov, Sananim – denní stacionář
- terénní programy – Drop in, Sananim, Progressive – NO BIOHAZARD
- kontaktní centrum – Drop in, Progressive – STAGE 5, Sananim. PZ: v Praze bylo vydáno v roce 2008 skrz HR programy 2 060 588 (NMS, 2009) injekčních stříkaček, což je přes 44% z celkového počtu vybraných stříkaček v České republice.
- následná péče – Magdaléna - následná péče a doléčování, Drop in – centrum následné péče, Sananim – doléčovací centrum s chráněnými byty
- substituční léčba – Drop in - metadonová substituce, psychiatrické ambulance, Sananim – centrum ambulantní detoxifikace a substituce, Všeobecná fakultní nemocnice, ...
- Linka pomoci - Drop in, Lékařské informační centrum, Krizové centrum Riaps, Dětské krizové centrum, ...
- Poradenství - Sananim - Centrum pro osoby v konfliktu se zákonem, AT poradny, ...

Pokud se na situaci podíváme konkrétněji, je zcela jasné, že městská část Praha 1 je centrálním bodem pro obchodování s drogami, aplikaci na veřejnosti, nabídku terénních programů (Na Václavském náměstí a okolí pracují všechny tři organizace – Progressive, Drop in a Sananim) a represivních opatření ze strany policie. Následkem tohoto stavu se do této lokality již léta koncentrují negativní jevy, které s obchodem a aplikací souvisejí. Další velké drogové scény jsou na Praze 2 – Karlovo náměstí či Praze 6 – autobusové nádraží Na Knížecí (Hezrog, Janouškovec & Klouček, 2010).

Dle Zábranského (1999) se drogová scéna vyvíjí dle pravidla: kde je drogový dealer, tam jsou i toxikomani, kde jsou toxikomani, tam je i policejní složka. „Úkolem policie je vykazovat drogovou scénu z míst, kde uživatelé a dealeři budí svou

přítomností a chováním pohoršení. Výsledkem je, že se drogová scéna přesouvá z místa na místo a již několikrát oběhla náměstí Republiky, Týnský chrám, Dlouhá ulice, Staroměstské náměstí, Kaprova ulice, Slovanský ostrov a stanice metra Můstek, Národní třída, Muzeum tam a zase zpátky“ (Zábranský, 1999, str. 2).

To, co se odehrává na veřejných prostranstvích v MČ Praha 1 je neustálý souboj mezi prosazováním veřejného zdraví (neziskové organizace) na jedné straně a udržováním veřejného pořádku (represivní složky) na druhé straně. Samozřejmě místní samospráva se snaží o udržování bezpečnosti a veřejného pořádku na těchto místech, což je pochopitelné.

Porušování veřejného pořádku se děje zejména prostřednictvím trestné činnosti, agresivním chováním mezi uživateli drog navzájem či znečišťováním veřejných prostor. Veřejnosti navíc často vadí neskrývaná injekční aplikace (např. na schodech do vestibulu metra), pohozené stříkačky a žebrání. Nejčastějším způsobem výtěžku pro většinu uživatelů drog na otevřené drogové scéně je samotný prodej (Hezrog, Janouškovec & Klouček, 2010)

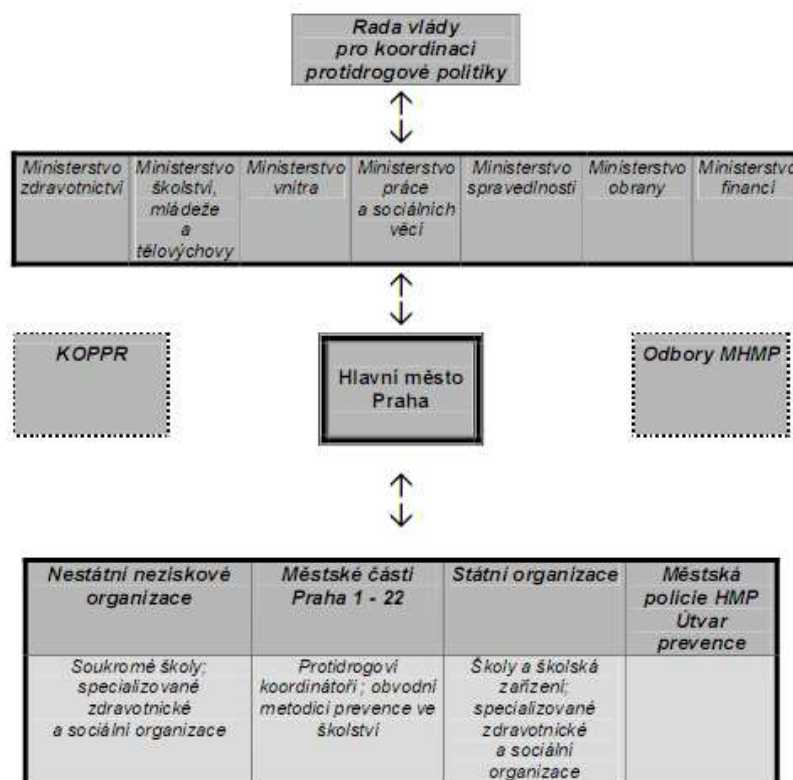
II. KOORDINACE PROTIDROGOVÉ POLITIKY

V grafu můžeme vidět celostátní řízení protidrogové politiky. Rada vlády pro koordinaci protidrogové politiky vyčleňuje peníze jednotlivým resortům na protidrogové aktivity. Tyto peníze jsou dále rozdělovány jednotlivým krajům. Hlavní město Praha pak finance rozděluje buď jednotlivým městským částem či přímo organizacím, které jsou zřizovány magistrátem hl. m. Prahy.

Resorty a Rada vlády pro koordinaci protidrogové politiky (RV KPP)

Resorty a Rada vlády pro koordinaci protidrogové politiky jsou základní řídicí a koordinační složkou jednotlivých typů protidrogové politiky na státní úrovni. Všechny strategie protidrogové politiky krajů se odvíjejí od národní strategie. Síť organizací

poskytovatelů služeb v hlavním městě Praha (dále HMP) je financována ze státního rozpočtu prostřednictvím dotačních řízení resortů a RV KPP.

Protidrogová politika hlavního města Prahy: (Janyšková, 2009a)

Sít' služeb – nestátní neziskové organizace, státní organizace

Sít' poskytovatelů služeb protidrogové prevence v HMP tvoří převážně nestátní neziskové organizace. Zastoupení nestátních neziskových organizací se mění podle typu prevence. Ve specifické primární prevenci je síť složena z velké části státními institucemi, kterými jsou školy a školská zařízení, v ostatních typech protidrogové prevence je tomu zcela naopak. V některých typech prevence, jako například Harm Reduction, podíl státních organizací vůbec není (Janyšková, 2009a). Nestátní neziskové organizace jsou většinou občanská sdružení nebo obecně prospěšné společnosti. Finanční prostředky na svoji činnost získávají hlavně ze státního rozpočtu – dotační řízení resortů a Rady vlády pro koordinaci protidrogové politiky a z rozpočtu HMP a MČ. Organizace předkládají Krajskému oddělení protidrogové prevence (KOPPR)

průběžné zprávy o realizaci projektů. Zprávy jsou základním materiálem pro KOPPR při přípravě výročních zpráv o realizaci protidrogové politiky HMP za uplynulý rok. Poskytovatelé služeb jsou v kontaktu s KOPPR, získávají a poskytují cenné informace o stavu a vývoji drogové scény v HMP (Janyšková, 2009a).

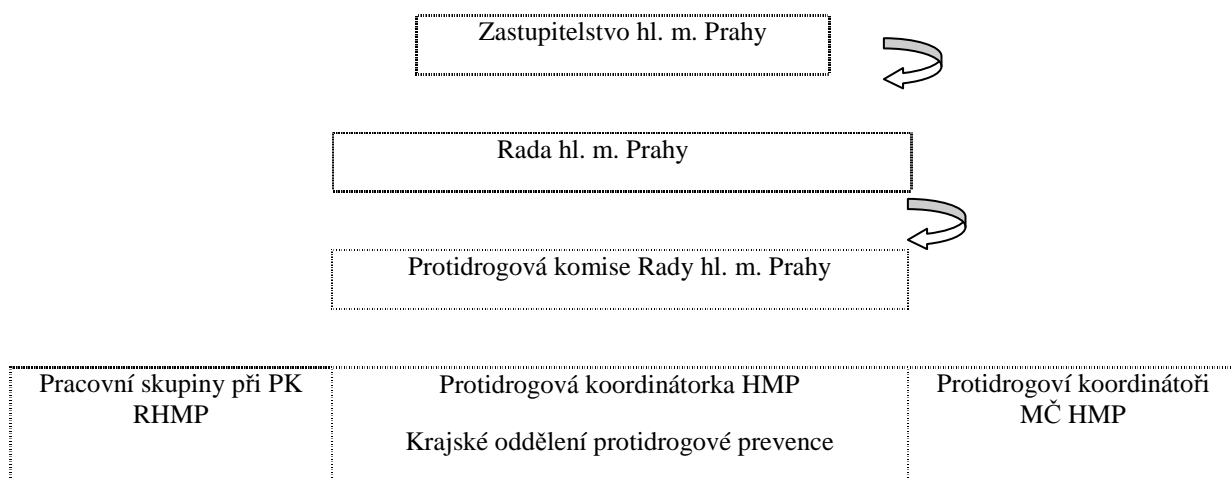
Policejní složky - Policie ČR a Městská policie HMP

Policie odpovídá za realizaci konkrétních opatření potlačování nabídky ilegálních drog, za kontrolu dodržování zákonných norem, které upravují prodej legálních drog (alkoholu a tabáku), za ochranu veřejného pořádku a bezpečnosti a potírání kriminality páchané v souvislosti s užíváním všech typů drog.

Protidrogoví koordinátoři

Na městských částech Praha 1 - 22 pracují protidrogoví koordinátoři. Většinou se jedná o kumulovanou funkci, např. protidrogový koordinátor + koordinátor prevence kriminality nebo sociální pracovník.

Organizační zajištění protidrogové politiky na úrovni hlavního města Prahy je popsáno ve Výroční zprávě o realizaci protidrogové politiky hl. m. Prahy v roce 2008 (Janyšková, 2009b)

Koordinaci protidrogové politiky Prahy zajišťuje **Protidrogová komise Rady hl. m. Prahy** (dále jen PK RHMP). Jedná se o odborný poradní, koordinační a iniciační orgán Rady HMP, vytváří s pracovními skupinami platformu mezi jednotlivými subjekty, které se podílejí na realizaci protidrogové politiky HMP, předkládá podklady a

opatření orgánům kraje. PK RHMP koordinuje, zadává, vyhodnocuje, kontroluje a realizuje jednotlivé úkoly vyplývající ze strategie a akčních plánů.

Pod touto komisí fungují jednotlivé **pracovní skupiny**, přičemž vedoucí skupin je vždy členem protidrogové komise. Pracovní skupiny jsou zaměřené na primární prevenci, sekci léčby a následné péče, harm reduction sekce a sekce na sběr dat. Zásady a systém spolupráce je zakotven ve Strategii protidrogové politiky hlavního města Prahy na období 2008 – 2012.

Na magistrátu HMP je zřízeno **Krajské oddělení protidrogové prevence** (dále jen „KOPPR“). V tomto oddělení pracuje **protidrogová koordinátorka** HMP, jmenovaná do funkce RHMP, která je současně vedoucí oddělení, a krajská koordinátorka prevence rizikového chování u dětí a mládeže. Protidrogová koordinátorka HMP je členkou a tajemnicí PK RHMP, koordinuje aktivity HMP v oblasti drogové problematiky. Má přehled o projektech a finančních zdrojích. Spolupracuje s resorty, sekretariátem Rady vlády pro koordinaci protidrogové politiky, se státními i nestátními organizacemi, které poskytují služby v oblasti protidrogové politiky.

III. REPRESIVNÍ OPATŘENÍ HL. M. PRAHY

Dohled na veřejný pořádek v Praze, provádějí strážníci obvodního ředitelství městské policie v jednotlivých městských částech. Úkolem městské policie je mj. samotnou svou přítomností preventivně a v určitých případech i represivně působit na prodejce drog a další osoby narušující veřejný pořádek svým jednáním a mnohdy hrubým chováním na veřejnosti. Trestnou činností související s distribucí omamných a psychotropních látek, tj. drogovou problematikou, se na Obvodním ředitelství policie zabývá oddělení obecné kriminality.

Dle Zprávy o činnosti městské policie obvodního ředitelství Prahy 1 (2010), se policisté zaměřili především na lokality, kde se pohybuje nejvíce „závadových osob“ – narkomani, bezdomovci, kriminálně závadné osoby. V roce 2009 se jednalo o oblast hlavního nádraží, Vrchlického sadů, Čelakovského sadů, oblast v okolí metra Muzeum a Národní, Královskou cestu a další lokality, kde je velký pohyb turistů a návštěvníků

Prahy. Strážníci dohlíželi především na dodržování veřejného pořádku dle přestupkového zákona, na obecně závaznou vyhlášku č. 12/2008 Sb., kterou se zakazuje požívání alkoholických nápojů na veřejných prostranstvích a obecně závaznou vyhlášku č. 8/2008 o udržování čistoty na ulicích a jiných veřejných prostranstvích. Velkou otázkou dle této zprávy (2010) je problém bezdomovectví a dalších jevů, které se vztahují na osoby bez domova, což může mnohdy platit i na uživatele drog. Hlavní příčinou je neúčinnost systému. Jedná se především o osoby nemajetné, které sankce nezaplátí a nevyplývá jim z toho žádná účinná represe. Pokud se nezmění legislativa, nebude možné problém narušování veřejného pořádku lidmi bez domova účinněji řešit a vynucovat. Centrum Prahy má ještě tu nevýhodu, že se sem sjíždějí lidé bez domova nejen z celé ČR, ale i z mnoha evropských a také exotických zemí. Výsledkem zprávy (2010, str. 21) je uvedeno, že se dosud nepodařilo snížit rozsah narušování veřejného pořádku v souvislosti s výskytem velkého počtu závadových osob, které se rekrutují z řad drogově závislých. Přetrvává tak vyšší počet krádeží věcí z motorových vozidel, stejně jako krádeže v obchodních sítích.

Zpráva o bezpečnostní situaci na Praze 1 vydaná policií České republiky (2010) se věnuje ve své kapitole „problematika drog“ :

- pouliční distribuci drog (drobné dealerství páchané buď toxikomany, kteří tím získávají finanční hotovost, nebo dealery na nejnižším stupni – osoby ze sociálně slabých vrstev). K těmto činnostem dle výše zmíněné zprávy dochází na dobře dostupném místě s větší kumulací osob a tam, kde je stanoviště streetworkerů. Je to zj. na Václavském náměstí a jeho okolí. Zde se setkávají, domlouvají obchody, vyčkávají zde několik hodin na dealery apod. Proto je pouliční distribuce citlivě vnímána veřejností. Osoby užívající drogy nelze pro jejich zanedbaný zevnějšek přehlédnout. K potírání pouličního prodeje OPL jsou pravidelně prováděny různé akce. Výsledkem bývá přemístění toxikomanů do jiné lokality, odkud se po určitém čase zase vrací zpět. Pouliční dealeři jsou po zadržení okamžitě nahrazeni jinými. Dealer často trestnou činnost opakuje (PČR, 2010, str. 6).
- Naháněči – osoby původem z jiných států. Večer se objevují na Václavském náměstí a přilehlých ulicích, oslovují pouze turisty a to

s nabídkou návštěvy nočních klubů a s nabídkou drog (marihuana, hašiš, kokain, extáze).

- Skrytá, organizovaná a vysoce kvalifikovaná trestná činnosti (dovoz, vývoz, výroba OPL, distribuce). V posledních letech větší prodejci pervitinu a heroinu distribuují své produkty skrytější formou, drogy prodávají tzv. na telefon a pouze osobám, které dobře znají a v žádném případě ne na veřejnosti. U distribuce marihuany a hašiše dochází k prodeji v restauračních zařízeních, často s vědomím obsluhy či provozovatele. U těchto podniků je instalováno zabezpečení vstupních dveří na tzv. bzučák, kdy před vpuštěním zákazníka obsluha v podniku na monitoru vidí vcházející osobu. Zpráva uvádí některé případy takto úspěšných akcí.

Zpráva dále uvádí, že to, co veřejnosti vadí, jsou hloučky čekajících toxikomanů. Veřejnost podává na toxikomany stížnosti a oznámení na policii a požaduje, aby je z určitého místa vyhnala. Pokud se však toxikomani na daném místě nedopouští přestupku či trestného činu, nejsou hledanou osobou a mají v pořádku veškeré doklady, policie ČR ani strážníci MP nemají žádný zákonný důvod tak učinit. Často také dochází k oznámení občanů, u nichž v domě konkrétní osoba porušuje pořádek hlukem, nepořádkem, častými návštěvami divně vyhlížejících osob apod. Tato oznámení jsou často účelová a správná (PČR, 2010 str. 7). Zpráva dále uvádí (2010 str. 8) „na potírání trestné činnosti související s drogovou problematikou se značnou měrou podíleli i policisté Oddělení hlídkové služby Prahy I a policisté z místního oddělení Krakovská. Denně na Václavském náměstí a v jeho okolí řešili přestupková jednání a spolupracovali se speciálním oddělením SKPV. Policie spolupracovala i s neziskovými organizacemi Drop In, Sananim a Progressive, se kterými bylo dohodnuto viditelné označení jejich terénních pracovníků tak, aby je zejména cizinci nepovažovali za dealery drog. Z výše uvedeného je zřejmé, že policisté Obvodního ředitelství policie Praha 1 reagovali na problematiku toxikomanů v centru města adekvátním způsobem, což dokládají jak výsledky zadržených distributorů drog (v loňském roce 70), tak počty řešených přestupků ze strany uniformované policie (541). V této činnosti bude policie samozřejmě pokračovat i nadále a to se zaměřením na aktuální situaci“.

IV. PROJEKT: DRUG FREE ZONE

O projektu: „Na základě narůstající celospolečenské poptávky po informacích o místech, kde se drogy paradoxně nevyskytují, vznikl projekt Drug Free Zone (D. F. Z.), tedy „Zóna bez drog“. Jeho cílem je minimalizace drog napříč společnostmi, a to vytvářením bezpečných zón v duchu myšlenky výskytu drog předejít, případně jej úspěšně potlačit. Dalším, neméně podstatným cílem projektu je ukázat široké veřejnosti místa, jejichž představitelé pochopili nebezpečí drog a chtějí s tímto vážným problémem bojovat. V současné době je zapotřebí na místa, která tento problém nepřehlížejí a s drogami bojují, a to ať již jejich výskyt ve svých prostorách zaznamenali, či nikoli, ukázat. Jde o subjekty, které si uvědomují, že problém drog je celospolečenský a dřív nebo později se může týkat každého z nás. Projekt je realizován zajištěním opatření, jako je vstupní filtr k zabránění případného nelegálního prodeje drog v cílovém zařízení na základě získaných informací, tipování a zajištění osob přímo páchajících trestnou činností, tipování uživatelů drog, monitoring případné drogové situace v cílovém objektu a permanentní součinnost s orgány PČR a MP“ (Médea Security ©, 2009).

Drug free zone na Praze 1: Praha 1 zaplatila zhruba půl milionu korun (468.000 Kč) agentuře Médea security Jaromíra Soukupa za to, aby její zaměstnanci měsíc monitorovali drogovou činnost na Václavském náměstí a na narkomany volali policii. Impulsem k takovému projektu dle pana Ing. Škara byl celkový stav Václavského náměstí, se kterým se nejde smířit (cap, 2009). Celá akce trvala od 8. prosince 2009 do 11. ledna 2010. Tato akce se konala během vánočních svátků a na Silvestra, kdy je na Václavském náměstí velká koncentrace lidí. Bohužel ještě nebyla zveřejněna žádná zpráva o průběhu této akce. Tudíž veškeré informace čerpám v internetových článcích a informací od jednoho představitele městské části Prahy 1, který si nepřál být jmenován.

Firma do ulic během měsíce poslala několik pracovníků (tři dvojčlenné hlídky, čtyři pracovníci v civilu), kteří monitorovali drogovou činnost na Václavském náměstí. Pracovníci byli označeni jako antidrogová agentura. Jejich úkolem bylo dohlížet především na horní část náměstí a na vestibul metra, kde se v zimním období logicky stahuje velká část uživatelů drog. Primárně to bylo zaměřeno na vytipování dealerů.

Agenti chodili v době od 11 do 24 hodin a kontaktovali lidi, kteří se chovali negativně, vytipovávali problematické skupinky lidí a říkali jim, aby šli někam jinam. Jak uvedl představitel MČ P1 jednalo se pouze o pilotní projekt, který neměl předvýzkumnou část tudíž výsledky nejsou nijak valné. Tato akce měla negativní medializaci – lidé si mysleli, že je agenti budou tlouci. Ničemu takovému se ale nedělo. Praha 1 se rozhodla, že chce s uživateli drog na Václavském náměstí rázně, ale legálně zamést. Na užití drogy na veřejnosti narazili pracovníci agentury šestadvacetkrát, podezření na prodej měli osmadvacetkrát. "Ve většině případů uživatelů drog stačilo dotyčného požádat, aby opustil Václavské náměstí. V sedmi případech nám na požádání vypomohly hlídky policie a městské policie," poznamenal Michal Kroužil, ředitel agentury (Eichler, 2010). Policie primárně dohlíží na kapsáře, vykrádání aut apod. než na uživatele drog. Tento projekt zcela jistě vedl k redukci negativních jevů během tohoto období.

V. ANALÝZA POCITU BEZPEČÍ V HL. M. PRAZE

Průzkum pocitu bezpečí občanů hl. m. Prahy byl proveden poprvé v roce 1997, další výzkumy byly opakovány v letech 1999, 2004, 2007 a 2009. Výběr respondentů probíhal kvótní metodou - tzn. rozložení populace v jednotlivých městských částech podle věku, pohlaví, povolání, vzdělání apod. Všech pět výzkumů prováděných v odstupu dvou a pěti let je srovnatelných pouze zčásti díky několika aspektům – rozdílný počet respondentů, jiný způsob výběru respondentů, částečně i jiný způsob kladení otázek a jiný způsob vyhodnocování. Výzkumy se zabývají stejnou problematikou, nicméně v jednotlivých letech nejsou zahrnuty všechny sociálně patologické jevy. To je způsobeno samozřejmě i jinou situací na území hl. m. Prahy. Hlavním cílem průzkumu v roce 2009, který proběhl 14. 12. – 31. 12. bylo zjistit závažnost problémů bezpečnosti a veřejného pořádku, problémové skupiny obyvatel mající vliv na pocit bezpečí občanů či obavy z kriminality podle druhů zločinnosti.

Z hlediska závažnosti problémů bezpečnosti a veřejného pořádku jsou stále na prvním místě drogy (58%) společně s kriminalitou v MHD. Druhé místo pak obsadila pouliční kriminalita. Vliv vybraných skupin obyvatel na pocit bezpečí občanů je opět pro drogovou sféru nepříznivý. První místo obsadili drogoví dealeri (63%), hned za

nimi drogově závislí (61%) a poté fašistické skupiny (58%). Obavu z kriminality podle druhů zločinnosti obsadily kapesní krádeže (59%), bytová kriminalita (53%) a krádeže aut (49%). Postoj respondentů ke vzniku občansko-sociálního nebo zábavního zařízení v blízkosti bydliště je opět pro drogové služby dosti nepříznivý – 93% občanů by v blízkosti svého bydliště nechtělo mít kontaktní centrum pro narkomany. Tato procenta jsou srovnatelná s romským kulturním střediskem. Proto, aby se lidé v ulicích cítili více bezpečně, 49% respondentů uvedlo, že by uvítali více policistů v ulicích (Kupec, 2010).

VI. RUŠENÍ VEŘEJNÉHO POŘÁDKU V SOUVISLOSTI S DROGAMI V PRAZE

Popsat situaci v hl. m. Praze v oblasti porušování veřejného pořádku v souvislosti s drogami není lehký úkol, protože jak už jsem uvedla výše, neexistuje žádný dokument, který by mapoval současnou (a bohužel ani minulou) situaci. Z novinových článků a odborných sezení na pražském magistrátu lze jen usuzovat, jak se současná situace vyvíjí. Od prosince 2009 do poloviny května 2010 jsem se snažila mapovat mediální tisk, který se touto problematikou zabýval. Články se věnovaly především tématu Drug free zone na Václavském náměstí (viz oddíl IV. této kapitoly), dalším velkým tématem byly snahy MČ P1 přesunout uživatele drog z Václavského náměstí do Vrchlického sadů (u hlavního nádraží v Praze), dalším tématem je situace kontaktního centra Sananim a konečně posledním tématem věnující se této problematice je předvolební kampaň politické strany Věci veřejné. 11. března jsem se účastnila zasedání pražské protidrogové komise, takže poznatky a informace z tohoto zasedání zde také budou uvedeny.

Mimořádné zasedání pražské protidrogové komise – 11. března 2010

Na přimluvení pana docenta Kaliny a paní magistry Janyškové jsem se mohla účastnit tohoto zasedání, které svolal pan primátor Bém. Zasedání bylo v mimořádném složení, nebyli tu jen členové komise, ale byli přizváni starostové a zástupci městských částí, šéfové obvodních ředitelství jednotlivých MČ, zástupci policie ČR, zástupci Sdružení Nového Města pražského. Během jednání se řešila otázka neustále narůstající

otevřené drogové scény na Václavském náměstí a jeho okolí - problematika vestibulů metra, odkud se policisté snaží uživatele drog přemístit a na druhou stranu problém podnikatelů, před jejichž vchody do obchodů a restaurací se shlukují hloučky uživatelů, které odrazují návštěvníky a páchají majetkovou kriminalitu. Podnikatelé zdůraznili myšlenku, že pokud se situace nebude nijak konstruktivně řešit, budou z finančního hlediska nuceni přesunout své podniky na jiné místo mimo Václavské náměstí. Jsou ochotni i vyčlenit nějakou sumu na zřízení služby, která by uživatele drog stáhla mimo jejich podniky. Na zasedání také docházelo k profesním střetům mezi policií (městskou i státní) a pracovníky neziskových organizací. Jakékoli návrhy, na zmírnění situace na Václavském náměstí a okolí, byly negovány zástupci MČ P1. Výstupem z tohoto zasedání byl úkol pro MČ P1, která do příštího setkání měla vypracovat konkrétní a reálný návrh na řešení této situace. Z tohoto zasedání se mi bohužel nepodařilo získat zápis. Na další zasedání jsem nebyla přizvána.

Mají se narkomani přestěhovat k hlavnímu nádraží?

Začátek celé akce uvádí Hettnerová (2010, str. 1) „Radnice Prahy 1 chce vyhnat narkomany z Václavského náměstí, kde se jich pohybuje až stovka denně. A mají plán – narkomany žádá, aby se dobrovolně přesunuly k hlavnímu nádraží“. Dopisem, který obdrželi narkomani od strážníků na Václavském náměstí, je MČ P1 žádá „aby šli se svou drogou jinam“. Výsledkem dle MČ P1 bude lepší kontrola a méně závislých na Václavském náměstí. Dle pana Stejskala (šéf strážníků v Praze 1) je to místo, kde kromě pejskařů téměř nikdo nechodí. Mluvčí ČD Petr Štáhlavský (Mik, 2010, str. 4) připomíná, že od prosince 2009 jezdí všechny mezinárodní vlaky na hlavní nádraží a „určitě není vhodné vystavovat turisty z Berlína, Vídně, Curychu či dalších koutů Evropy hned po příjezdu setkání s drogově závislými“. Mhe, ČTK (2010) píše, že tento nápad je podle společnosti Grande Stazioni nešťastný a nesmyslný. Jde zcela proti smyslu revitalizace hlavního nádraží a jeho přilehlého okolí. Smyslem revitalizace je vybudovat čisté a bezpečné prostředí, kde se budou cítit Pražané i cestující bezpečně a pohodlně.

Nové centrum pro narkomany na Praze 5

Občanskému sdružení Sananim na konci března 2009 vypršela nájemní smlouva v Holešovicích, proto hledalo nové prostory. Po devíti měsících vybralo právě ulici Na Skalce. Dle Martiny Richterové Těmínové ze Sananimu se právě v okolí této lokality uživatelé návykových látek běžně pohybují a je jich tu poměrně dost. Služby kontaktního centra situaci určitě nezhorší, mohou ji naopak pouze prospět (Topinková, 2010). Místní lidé se však proti otevření takového centra brání, protože přímo sousedí s parkem, místním hřištěm a školou. Dle výpovědí některých obyvatel této lokality (Procházka, 2010a, str. 3) se občané domnívají, že centrum vyrostlo v ulici Na Skalce tajně, obyvatelé s tím nesouhlasí, protože je v této oblasti už dost feťáků a nechtějí, aby se tu stahovali další, bojí se chodit do parku, všude jsou použité jehly apod. Proti otevření centra protestují i rodiče dětí Mateřské základní školy (Procházka, 2010b). Poslední zpráva o řešení situace je taková, že radnice P5 chce odkoupit sídlo Sananimu v ulici Na Skalce. Sdružení Sananim o této nabídce uvažuje. Praha 5 se ohrazuje, že jí stačí služby sdružení Progressive, které zde pracuje od roku 2003. Dalším řešením, který nabídl starosta MČ P5, je příspěvek Sananimu na zřízení mobilní ordinace v sanitce, která by obsáhla více míst (Berný, 2010).

Věci veřejné a předvolební kampaň na zlepšení pocitu bezpečí obyvatel

Pražské ulice zhruba od poloviny dubna do 13. května obcházely hlídky Věcí veřejných. Jejich úkolem bylo „vyhánět“ bezdomovce a narkomany z veřejných prostranství, hlídat dětská hřiště a na nebezpečí upozorňovat strážníky. Lidé se na tyto hlídky mohli telefonicky či emailem obrátit a upozornit je na situaci porušování veřejného pořádku a nebezpečí pro občany – výskyt jehel, místa, kde se často sdružují narkomani či bezdomovci, hluk apod. Tato hlídka pak k místu zajela, upozornila „rušiče“, a pořádala je, aby odešli nebo aby se svým chováním přestali. Pokud tak neučiní, přivolá policii (Brandejská, 2010). Po kritice těchto hlídek z řad lidovců a zelených a po projednání v referendu VV, byly tyto hlídky zrušeny. Podnětem bylo přirovnávání hlídek k hlídkách někdejší Dělnické strany (jw, 2010).

5. Praktická část:

I. ÚVOD

Hlavní město Praha se neustále již mnoho let potýká s problémem uživatelů drog na veřejných prostranstvích a ostatních negativních jevů spojených s drogami. Snah již bylo v minulosti několik. Od pokusů odsunout uživatele drog na periferie Prahy, přes represivní zásahy na uživatele drog až po pokusy o zavedení aplikačních místností. V současné době tyto snahy opět vrcholí a místní samospráva ve spojitosti s represivní složkou řeší porušování veřejného pořádku opět cestou přesunu uživatelů drog na jiné místo.

Otázkou je, jak moc je toto řešení efektivní. Zda se tímto opatřením nebude opakovat historie, kdy si uživatelé drog udělali „kolečko“ po Praze a zpět se vrátili na Václavské náměstí. Lze vůbec tímto způsobem situaci řešit, není to jen slabý pokus o to, aby se vůbec něco dělo?

Řešení této situace vyžaduje nejenom neustálou komunikaci a spolupráci mezi místní samosprávou a represivní složkou, která zaručuje, aby se občané příslušné části Prahy cítili bezpečně a aby byl v dané lokalitě zaručen pořádek a klid, ale zejména zapojení odborníků – adiktologů, kteří mohou mít jiné názory na řešení, ať už ze znalosti drogové populace, nebo ze zahraničních zkušeností.

V této práci se chci pokusit zmapovat možnosti řešení této problematiky od odborníků, kterých se tato oblast nějakým způsobem profesně dotýká. Osloveni byli adiktologové - přímí pracovníci v drogových službách a adiktologové s mezinárodními zkušenostmi, zástupci místní samosprávy a represivní složky státu, kteří mohou významně přispět k efektivnímu výsledku: jejich názory, postoje, možnosti řešení atd. Cílem práce je zmapovat možná řešení problematiky narušování veřejného pořádku v centrální oblasti hl. m. Prahy ve spojitosti s užíváním drog. Součástí práce je i doporučení na řešení této problematiky

Výzkumné otázky:

- Jaké jsou možnosti řešení problematiky rušení veřejného pořádku uživateli drog?
- Jaká jsou předpokládaná efektivní opatření ke snižování rušení veřejného pořádku?

II. METODIKA:

1. Volba metodiky – metoda moderovaného rozhovoru – polostrukturovaný interview
2. Metody získávání dat - identifikace zdrojů dat – respondenty byli zvoleni adiktologové pracující na pražské otevřené drogové scéně a odborníci na zahraniční problematiku drog, složky místní samosprávy a represivní složka státu pracující na území hl. m. Prahy. Celkem se studie zúčastnilo 9 respondentů v průměrném rozložení uvedených profesí.

A. Kritéria pro zařazení do studie:

- minimálně 3 roční praxe v oboru
- angažovanost v této problematice

B. semistrukturované interview – s každým respondentem byl proveden polostrukturovaný rozhovor. Celý rozhovor byl kromě dvou výjimek (jeden respondent si nepřál být natáčen, u druhého byla vina na straně výzkumníka) natáčen na audiozáznam, poté přepisován do textové podoby. Rozhovor se týkal osobních názorů na současný stav otevřené drogové scény v hl. m. Praze, názory na jednotlivé řešení této problematiky (rozboření otevřené drogové scény, zavedení aplikačních místností, rozšíření nabídky K – center, rozšíření práce streetworkerů, změna legislativy,...). Konec rozhovoru byl pak návrh na řešení, které by bylo dle respondenta nejefektivnější.

3. Analýza dat

A. fixace dat – vše bylo nahráváno na audiozáznam a podstatné body zapisovány do připraveného archu. Audiozáznam byl doslovně přepisován do textové podoby. Doslovné přepisy rozhovorů byly upraveny pomocí redukce I. a II. řádu.

B. Redukce transkribované verze rozhovoru – „Transkribovaná verze rozhovoru je méně přehledná. Nejen vzhledem ke svému značnému rozsahu, ale také proto, že jde o obtížně čitelný text. Příčinou jsou rozdíly mezi mluveným a psaným slovem. Některé jevy, jichž si v živém rozhovoru nejsme vědomi, např. nečekaná přerušení, nedokončení věty atd., rozdělují

text na kratší úseky, které na sebe plynule nenavazují, a znesnadňují tak čtenáři, jež není s materiálem důvěrně obeznámen, sledovat základní linii rozhovoru“ (Čermák, Lindéová, 2000). Aby se tento problém vyřešil, použila jsem dvě verze transkripce původního textu.

- Redukcí 1. řádu: přepis údajů do formy vhodnější pro další analytickou práci. Znamená to vynechání částí vět, které nesdělují identifikovatelnou informaci, vynechání výrazů, které text narušují (Miovský, 2006).
- Kódování dat: dle hlavních výsledků analýzy rozhovoru zvolit hlavní kategorie a spojit je vzájemně do smysluplného celku s kategoriemi identifikovatelnými v rámci analýzy ostatních přepsaných rozhovorů (Miovský, 2000).

C. Metoda analýzy dat - metoda zakotvené teorie

Miovský (2006, str. 226) uvádí: „Zakotvená teorie je teorie induktivně odvozená z procesu zkoumání jevu, který reprezentuje. To znamená, že je vytvořena a prozatímně ověřena prostřednictvím systematického shromažďování údajů o zkoumaném jevu a analýzy těchto údajů. Proto se fáze shromažďování údajů, jejich analýza a samotná teorie vzájemně doplňují. ... Začínáme zkoumanou oblastí, fenoménem a necháváme, aby se v průběhu výzkumu mohlo vynořit to, co je v této oblasti významné, aniž to dopředu předjímáme či jakkoli označujeme“. Dle Corbin a Strausse (1999) klademe na tuto metodu čtyři základní požadavky:

- Shoda - mezi pozorovanými a kódovanými skutečnostmi
- Srozumitelnost – teorie vystavěna na základě empirických, ověřitelných a srozumitelných poznatků
- Obecnost – schopnost vypovídat o podobných jevech, vysvětlovat tyto jevy, eventuálně být schopen zdůvodnit, jak fungují a proč například jiné fungují jinak
- Kontrola – zpětné ověření vybudované teorie konfrontací s výchozími daty

Postup analýzy dat byl následující:

- a. kódování dat – otevřené kódování – zachycování, porovnávání a třídění významových jednotek
- b. kategorizace
- c. výčet jednotlivých kategorií a frekvence jejich výskytu

III. ETICKÉ NORMY A PRAVIDLA VÝZKUMU

Základním předpokladem a závazkem při získání informací prostřednictvím interview bylo neohrozit a nepoškodit účastníky výzkumu. Účastníci výzkumu byli na začátku interview seznámeni se všemi základními informacemi o výzkumu, o svých právech, včetně práva odmítnout nahrávání (informovaný souhlas). Respondenti byli také seznámeni s právem kdykoliv přerušit účast na výzkumu – přerušit rozhovor a neodpovídat na otázky.

Nahrávky byly tazatelem přepisovány a poté smazány. Doslovné přepisy slouží výhradně pro účely tohoto výzkumu a nebudou poskytnuty žádným třetím osobám. Všechny údaje, které mohly přispět k identifikaci účastníka, byly z doslovného přepisu smazány – anonymita dat je zaručena.

IV. CHARAKTERISTIKA HLAVNÍHO MĚSTA PRAHY

Praha, jakož to hlavní město České republiky, je miliónová metropole s přirozeným centrem života státu. V Praze dle dat Českého statistického úřadu k 31. 12. 2009 žilo 1 249 026 obyvatel. Od poloviny 90. let výrazně posilují národnostní menšiny. Pražská drogová scéna je v současné době nejrozvinutější a nejagresivnější ze všech měst a krajů v České republice. Dochází zde ke koncentraci, jak dealerů, výrobců pervitinu, tak samotných osob závislých na drogách. Samotní konzumenti drog v rámci Prahy, za účelem získání peněz na nákup drog, zde páchají tzv. sekundární drogovou

trestnou činnost. Jedná se zejména o vloupání do motorových vozidel, drobné krádeže v prodejnách, ale také o přepadávání (loupeže) osob. Konkrétně například obvod Prahy 1 je centrální bod pro obchod, aplikaci, kriminalitu, nabídku terénních programů a represivních opatření ze strany policie. Následkem tohoto stavu se do této lokality již léta koncentrují negativní jevy, které s obchodem a aplikací souvisejí. Dalšími velmi významnými místy s vysokou koncentrací uživatelů drog je Karlovo náměstí a autobusová zastávka Na Knížecí.

V poslední době roste pocit nutnosti tuto situaci řešit i přesto, že dle odborníků nejhorší situace byla v polovině 90. let. Tato nutnost vychází od samotných občanů, kteří se obracejí na policejní složky a místní samosprávu s tím, že se necítí bezpečně, když vidí otevřenou aplikaci, dealování drog atd. Vyplývá to i z průzkumu magistrátu hl. m. Prahy - Analýza pocitu bezpečí na území hl. m. Prahy. Na prvním místě v pocitu bezpečnostního rizika byly drogy. Největší vliv na pocit nebezpečí Pražanů mají drogoví dealeři a drogově závislí lidé. Nutnost řešit situaci bohužel vyplývá i z neustálých sporů mezi terénními pracovníky a policií.

Situace se řeší na schůzkách u „kulatého stolu“ protidrogové komise hl. m. Prahy. Jsou zde nejenom zástupci pražských zařízení věnujících se pomoci uživatelům drog, pracovníků státní správy, ale často jsou přizváni i zástupci jednotlivých MČ Prahy, zástupci městské či státní policie a v poslední době i zástupci Sdružení Nového Města Pražského. Sdružení Nového Města Pražského je pro zavedení aplikačních místností, dokonce by poskytly i finanční prostředky pro otevření takového centra. Uživatelé drog na Václavském náměstí a jeho okolí, svým zjevem, vystupováním a činnostmi, jim nejenom odrazují zákazníky tím, že se seskupují u obchodních domů, restaurací apod. ale i páchají v jejich prostorách trestnou činnost.

Takovéto schůzky jsou dle mého názoru významným krokem ke společné spolupráci a nalezení pozitivních výsledku, který bude přijatelný pro všechny zúčastněné složky a v konečném důsledku i pro samotné uživatele drog. Výsledný stav spolupráce je zatím takový, že spory terénních pracovníků a policie pokračují, uvažuje se o otevření aplikačních místností, ale tam, kde by bylo efektivní je otevřít, není zase souhlas příslušné MČ. Co je nejlepším řešením, je stále otázkou. Situaci je nutno řešit neboť porušování veřejného pořádku v souvislosti s užíváním drog je stále problémem otevřené drogové scény a stále více lidí volá po ochraně veřejných institucí.

V. POPIS VÝZKUMNÉHO SOUBORU

Polostrukturované rozhovory byly provedeny s devíti osobami, které se problematika porušování veřejného pořádku profesně týká či mohou situaci zhodnotit z „mezinárodního“ pohledu. Výběr byl na základě příslušně erudice, s minimální praxí 3 roky v tomto oboru, prokázáním, že tuto problematiku sledují.

Výzkumu se zúčastnili:

- 2 zástupci místní samosprávy zabývající se úzce touto problematikou
- 2 zástupci neziskového sektoru, kteří s drogovou klientelou pracují
- 2 zástupci odborníků - adiktologů s mezinárodními zkušenostmi a pohledy
- 3 zástupci represivní složky státu

VI. VÝSLEDKY

1. Délka praxe, zájem o problematiku porušování veřejného pořádku v souvislosti s užíváním drog, způsoby sledování této problematiky

Pro zajištění kvality dat a erudici vybraných respondentů první otázka byla směřována na délku jejich praxe v oblasti drogové problematiky. Průměrná délka praxe respondentů byla 12, 3 roku. Rozpětí bylo velké, od 3 let praxe až po 18 let.

Všichni respondenti sledují současnou situaci v hl. m. Praze, ať už nutností pro vykonávání své profese, či zprostředkovaně skrz odborné diskuze, semináře, pracovní setkání, monitoring tisku apod. Téměř všichni respondenti se s tímto problémem setkali osobně. Dle jednoho respondenta každý občan Prahy tuto situaci vnímá, tomu se nevyhne nikdo. Zvlášť významné je to ve vztahu k dětem. Pokud má člověk děti, situaci vnímá jako více nebezpečnou, ohrožující.

2. Definice pojmu „rušení veřejného pořádku v souvislosti s drogami“ na pražské drogové scéně

Tato otázka směřovala k tomu, co je pro Prahu typické v oblasti porušování veřejného pořádku v souvislosti s drogami. Pokud pomineme zákon o přestupcích a další činnosti, které bezesporu patří mezi sankciované, dozvíme se, co dle odborníků patří mezi ty největší problémy, kteří uživatelé drog způsobují na veřejných prostrancích a které lidi vnímají subjektivně jako ohrožující a nebezpečné.

Na prvních místech u všech respondentů byla otevřená **injekční aplikace drog a odhazování použitého injekčního materiálu**. *„Injekční aplikace na veřejnosti s sebou nese pouze pocit ohrožení obyvatel, ale i určité emoce - lítost, smutek, ... Nese to s sebou i otázku, kdo jim pomáhá, je tu vůbec někdo, kdo se o ně postará? Odhazování injekčního materiálu k problematice drog bohužel patří. I přesto, že na otevřených drogových scénách fungují streetworkeri a jsou tu K-centra, na určitých místech odhozené stříkačky jsou. Odhozených jehel je sice zanedbatelné procento v porovnání s tím, kolik je jich vydá a vybere, ale děje se to – ti lidé neumí nahlížet racionálně na svou situaci a je jim jedno, kde co odhodí. Souvisí to i s určitou poruchou osobnosti, socializací člověka, strachem mít stříkačky u sebe, což je velmi časté. Tento problém se ještě více násobí v místech, kde se běžně pohybují děti“* odpověděl jeden z respondentů.

Třetí místo obsadilo **agresivní chování** uživatelů drog – shlukování uživatelů, hluk atd. Dle odpovědí právě v centru Prahy je toto vnímáno ještě více nebezpečně. Agrese je především verbální. Zde se část odpovědí rozchází v otázce – uživatelé mezi sebou moc agresivní nejsou, jsou spíše agresivní navenek, když jim někdo do jejich „mikrosvěta“ vstoupí. *„Agrese uživatele a „normálního“ člověka je zmedializována. Jsou spíše agresivní v rámci jejich komunity“*.

To, co také může pohoršovat veřejnost je **dealování drog** na veřejnosti. Konkrétně na Václavském náměstí se to týká spíše turistů. Na druhou stranu je zde také tvrzení, že i koncový uživatel je zároveň dealerem, protože dealování je jedním ze způsobů, jak získat finanční prostředky na drogy. Vazba dealer – uživatel se stírá. Lidé si také často zaměňují dealery s terénními pracovníky, nejenom, že si všímají, ale stěžují si i na to, jak je možné, že já jako občan vidím dealera denně, poznávám ho a policie nezakročí, neudělá nic. Označení terénních pracovníků bundami na Praze 1 je

pro někoho pokrokem, mělo by to však být více medializováno, aby občané věděli, co se děje a o koho se jedná.

Prostituce jakož to jeden z dalších způsobů získání finančních prostředků může být také (6 respondentů) do tohoto konceptu zahrnuta. V poslední době se však přesouvá více do klubů, to veřejnost tolik nepohoršuje.

Co může být zahrnuto do tohoto konceptu, jsou bezesporu **krádeže** (5 respondentů), i když to už je sekundárním znakem. Narůstající kriminalita je bezesporu spojena s možností získání financí. Jedná se o krádeže v obchodech, rozbíjení a vykrádání aut, kapesní krádeže.

Mezi další charakteristiky, které se do tohoto konceptu dají zahrnout, patří dále i **žebření, obtěžování kolemjdoucích**, což je sice spíše záležitost fenoménu bezdomovectví, ale jistě se to může týkat i drogové oblasti. Dále jsou to **předávkování** ve smyslu vyhroceného zdravotního stavu, nadměrná intoxikace atd. což přitahuje velkou pozornost a zároveň děsí... Dost často se však dle respondentů jedná spíše o lidi pod vlivem alkoholu. Samotné **výměny injekčního materiálu** mohou být také do jisté míry pohoršující, zvláště když si lidé pletou terénního pracovníka s dealerem. Přispívá tomu i fakt, že terénní pracovníci jsou dosti často vzhledově podobní uživatelům, což jistě přispívá k snazšímu kontaktování uživatelů drog. Na tvrzení jednoho respondenta že „*samotná existence osob na drogové scéně je ohrožující*“, je jistě něco pravdy. „*Když veřejnost vidí trosky lidí, kteří se plouží, ... pro spousty lidí je obtěžující toto vidět, setkávat se s nimi. Cítí obavu, nepříjemné emoce – strach, nechut, lítost, vidí bídu. U někoho může převažovat lítost, u někoho odpor – hnus, feťáci, ... nejsou s to zvládnout střet s realitou, že uživatelé existují a jsou tady. Pro mnoho lidí by bylo lepší, kdyby se někdo schovali a oni je neviděli. Je to eticko-filosofické téma*“. **Vandalismus** jakéhokoliv druhu je jedním z dalších možných charakteristik narušování veřejného pořádku.

3. Proč k tomuto fenoménu dochází, co je příčinou tohoto porušování veřejného pořádku.

Uživatelé drog tu vždy byli, jsou a budou. Mají potřeby se střetávat, potkávat za účelem obchodu s drogami a za dalšími interakcemi, které potřebují pro svůj drogový či nedrogový život. „*Otevřená drogová scéna je primárně zaměřena na sehnat prachy na*

drogy – sehnat drogy – dát si drogy“ odpověděl jeden z respondentů. Otevřená drogová scéna a porušování veřejného pořádku je fenoménem všech velkých měst. Uživatelé drog tudíž vyhledávají taková místa, která splňují určité charakteristiky:

1. Dobrá dostupnost – tvoří dostupné uzle (dobře se tam dostanou ze všech částí Prahy a naopak se odtamtud dostanou, kam potřebují).
2. Vysoká koncentrace dalších lidí (spojeno s dopravním uzlem) – *„anonymita, do jisté míry se mohou i ztratit, i když je to relativní – konkrétně na MČ P1 jsou lidi, kteří se prostě neztratí“*.
3. Místa, kde se pohybují drogoví dealeři – *„dealeři nebudou účelově vyhledávat nějaké místo, kam všichni budou složitě jezdit, ale budou tam, kam se každý snadno dostane, kde je spousta lidí, kde se dají snadno vydělat/dostat peníze – krádež, prostituce apod. a potom následně ty věci rychle zpeněžit“*. K tomu samozřejmě nahrávají různé herny, non-stopy, kasina, zastavárny.
4. Často u lékáren s opiátovou knihou – mohou vydávat Subutex. Ideální je, když je ještě v blízkosti lékaře.

„Tyto čtyři charakteristiky jsou například charakteristické pro oblast Knížecí – dopravní uzel, množství lidí, park ideální pro aplikaci, lékárna s opiátovou knihou, lékař“ poznamenal jeden z respondentů.

5. Kostrbaté zákony na postihování držby v rámci přestupkového řízení – zákon by měl být jednodušší, aby se tyto přestupky daly řešit v rámci blokových pokut.
6. *„Celkové právní zakotvení není konzistentní. Posledních 15 – 20 let tady policie nebyla schopna v některých případech postihnout toto chování, což drogovou komunitu nějakým způsobem rozšířilo. To samozřejmě souviselo s politickými změnami, které tady byly. Přispěly k tomu, že zj. mladší generace nemá hodnotový žebříček. Mladá dvacetiletá historie institucím ještě nedovoluje plně tyto věci promítnout do běžných rámců – v devadesátých letech si každý všímal sám sebe“* dodává jeden respondent.

Dle jednoho respondenta můžeme hledat model pro Českou republiku v Německu či Rakousku – velmi tvrdý, jasný a efektivní, konzistentní a dlouhodobý. Systém samosoudce, který ihned rozhodne o vině či nevině. Držení drog je nezákonné. *„Pokud systém má být efektivní, musí se posuzovat případ od případu, samozřejmě přihlížet k množství drog. Soudy v ČR nestíhají – jsou zde přednější závažnější delikty a drogové přestupky či trestné činy se nám vymykají z rukou“* uvedl jeden z respondentů.

4. Vyžaduje otevřená drogová scéna v Praze řešení? – je to na takové úrovni, že se s tím musí něco dělat?

Jeden z názorů byl, že *„obecně řešení problematiky v Praze nevyžaduje řešení, ale konkrétní MČ P1 ho vyžaduje“*. *Je špatné, že otevřená drogová scéna je v tak velkém množství právě na P1, a plně rozumím občanům, že si na to stěžují. Také jsou zde neustálé spory mezi policií a terénními pracovníky. Řešením by bylo přesunout otevřenou drogovou scénu na jiné místo, například do Čelakovského sadů“*.

Ostatní respondenti se shodli, že řešení by rozhodně bylo na místě. Bohužel se tato problematika řeší již velmi dlouho a způsobuje to problémy všem zúčastněným stranám:

- terénní pracovníci – tlak od policie a úřadů, aby změnil místo pro realizaci služeb
- policie – veřejná zakázka, které nejsou schopni zcela vyhovět. Místní samospráva policii tlačí, aby situaci vyřešili, ale vyhláškami a zákony se nic moc nevyřeší. Navíc problémových lidí je tolik, že není v silách policie drogovou scénu přemístit či rozbít.
- úřady, místní samospráva – řeší stížnosti od občanů

Otevřená drogová scéna přerostla míru únosnosti, nicméně dle několika respondentů jsme již nejhorším prošli během 2. poloviny 90. let. Na druhou stranu je otevřená drogová scéna přínosná pro efekt veřejného zdraví, možnosti kontroly drogové populace. *„Nyní otevřená drogová scéna došla dost daleko – uživatelé drog se natolik zabydleli (např. na Václavském náměstí), že tento problém vůbec nevnímají a mají z toho takový „velký bazar“*. *Pokud by měla vzniknout jakási zóna tolerance, určitě by*

to nemělo být na Václavském náměstí. Tlak policie by měl být konstantní a dlouhodobý. I přesto, že uživatelé drog nejsou s to rychle vycítit, že je to prostředí pro ně nepřátelské, věčnými kontrolami se to může zlepšit. Nejsou schopni to dlouho akceptovat“ dodává jeden respondent.

„Tato problematika vyžaduje snahu hledat systémové a dlouhodobé řešení. Krátkodobé řešení zkouší MČ P1“ (Projekt zóna bez drog). „Vyžaduje řešení, které je radikálnější, nežli které jsou navrhované ostatními subjekty...a tady se ztroskotává. Efektivní řešení by bylo finančně náročnější, což je v ČR problém“. Jeden respondent uvádí příměr se situací na Curyšském nádraží Letten. Ohromná otevřená drogová scéna s přestřelkami apod. Policisté tuto drogovou scénu rozprášili, žádné stahování do jiných míst se však nekonalo. Úřady jim nabídly nová substituční centra, kontaktní centra, preskripci heroínu lékařem, sociální byty atd. Oni je socializovali. *„Co je žene do té hrůzy? Kdyby se jim otevřelo více možností substituce, léčby atd. Oni budou brát, pracovat, odevzdávat do společenského systému daně. Musíme se dívat na věci i z pohledu člověka, který užívá město. Potřebuji mít normální služby, potřebuji něco dělat. Nejsem zastáncem utlačování a přetlačování. Jsem zastáncem nabídky. Něco po vás chceme – víme, že nepřestanete brát, víme, že nezlikvidujeme tento fenomén. Chceme, abyste nám nedělali problémy, tak tedy pojdte, abyste se přestěhovali za těchto podmínek...“*

U třech respondentů se odpovědi dotýkaly i prevence primární. Objevilo se zde tvrzení, že kdyby byla primární prevence tak dobře propracovaná jako terciární (ve spolupráci s represivními složkami), tak by zde nebyl problém se sekundární a terciární prevencí.

5. Projekt „Zóna bez drog“

Projekt „Zóna bez drog“, který MČ P1 realizovala v prosinci 2009 a lednu 2010 na Václavském náměstí byl dle 6 respondentů naprosto neefektivním způsobem řešení tuto situaci takto řešit. *„Je to chiméra, která na chvíli může fungovat, ale víme všichni, že pokud se jim nenabídne jiné opatření, tak se problém pouze odsouvá“.* Dle dvou respondentů myšlenka projektu je celkem dobrá, nicméně provedení v pilotním projektu (krátkodobý, nebyla zmapována situace apod.) nebylo nejlepším řešením. Dle jednoho

respondenta měl tento projekt dílčí úspěchy, které byly na tak krátkou dobu, kdy projekt probíhal, poměrně dobré.

Dílčí úspěchy: (respondenti měli pouze zprostředkované informace, výsledná zpráva nebyla dosud MČ P1 vydána). Všechny níže uvedené dílčí úspěchy jsou jednotlivé odpovědi respondentů.

- něco se dělo, pro lidi a jejich pocit bezpečí velmi důležité
- redukce výskytu negativních jevů, které jsou znásobené v období vánočních trhů a Silvestra.
- preventivní význam – otipování drogových dealerů a lidí, co zde chodí za drogami, předání zajímavých poznatků policii
- myšlenka dobrá – musí to jít ale ruku v ruce s několika věcmi – začíná to v rodině, primárně preventivních programech atd.
- finanční náročnosti – co je to efektivní? Je efektivní, když je někdo 10 let na drogách a je mu více méně poskytována paliativní péče?

Negativní kritika: Všechny níže uvedené negativní kritiky jsou odpověďmi respondentů.

- marketingová aktivita – snaha vytahat z lidí peníze
- pouze politická efektivita – aby lidi viděli, že se něco děje
- špatná medializace – uživatelé drog a dealeři se o tom dozvěděli a na Václavské náměstí nemuseli chodit.
- není dobré delegovat udržování veřejného pořádku na soukromý sektor
- finančně absolutně neodpovídající, za půl milionu korun se řešilo nějakých 60 případů, přičemž to bylo tak, že k někomu přišli a řekli mu, ať to jde dělat někam jinam. V drtivém případě šli k mladíkům, kteří hulili trávu. Hurá akce s hrozným poměrem cena – výkon.
- duplicitní služba k policii – toto by mělo být v jejich kompetenci. Plýtvání veřejných prostředků.

- nekoncepční, nefunkční
- nemělo to ani odstrašující efekt
- výstupy z akce jsou nulové. Kterýkoliv terénní pracovník by situaci popsal lépe

Podle některých respondentů to nějaké dopady může mít. Ať už v pozitivnějším smyslu se krátkodobě přesunou uživatelé na jiné místo, v horším smyslu balónový efekt – „vytlačit někoho z jednoho místa nezabrání užívání drog, pouze bude snížena možnost kontaktovat tyto osoby v nejhorším případě přesunutí drogové scény do uzavřených prostor – bytů, atd. motivace k léčbě na ulici je minimální, když se zaženou do bytů, motivace je ještě nižší. Co je prioritou – veřejný pořádek nebo veřejné zdraví?“

6. Aplikační místnosti – mohou situaci v Praze zlepšit, jaké jsou překážky pro jejich zavedení?

Pět respondentů se domnívá, že by otevření aplikačních místností v Praze, mohlo situaci zlepšit, 3 respondenti vyžadují hloubkovou analýzu současného stavu a na základě výsledků by se rozhodovali, zda by to současnou situaci vyřešilo. Jeden respondent je zásadně proti zavedení aplikačních místností, je to podle něho pouze přesunutí problému nějak jinam. „Hurá akce – odstraníme toxikomany z veřejného prostranství, naženeme je na jedno místo, kde si budou šlehat drogy, nebudou vidět, ...nebude problém“.

Co občanům nejvíce vadí, je především injekční aplikace drog. „Otevření aplikačních místností může omezit aplikaci na veřejnosti v řádu několika málo desítek procent. Lidí, kteří si aplikují venku je mnoho a bohužel nemají jinou možnost, než si venku aplikovat. Teď jde jen o to, jak moc se snaží schovat. Velká část uživatelů má tendenci najít si soukromí, nebýt rušen. Nicméně v centru města, kde je největší koncentrace lidí, nemají možnost nalézt taková místa, kde se schovají. V celku rozumně se městské části snaží údržbou veřejných míst (prořezávání parků) eliminovat tyto místa, tím ale znesnadňují uživateli se skrýt před očima veřejnosti. Na jednu stranu je údržba parků pochopitelná, a je to i dobře, protože to nevytváří nepřehledná zákoutí,

ale na druhou stranu to ještě více odkryje uživatele drog. Bohužel však existuje část uživatelů – není jich mnoho, kterým nedělá problémy aplikovat si úplně všude v tramvaji, na schodech, ... abstinenční syndrom je tak veliký, že nejsou schopni vydržet. Zde je možné uvažovat o narušené osobnosti, nejsou schopni reflektovat, co se děje. Je možné, že tak činí v úmyslu vyvolat pohoršení, vyloženě se snaží vybudit veřejnost. Tito uživatelé jsou bohužel obzvláště vidět. Aplikační místnosti jsou zcela určitě lepší řešení než nedělání nic a ponechání aplikace na ulici. I z kriminálního hlediska se to jeví jako lepší způsob a pokud přihlídneme ke zdravotním aspektům, klady aplikačních místností jsou zcela jasné“.

Dle několika respondentů vyvstaly otázky ohledně provozu aplikačních místností – kdo bude zřizovatelem, bude tam lékař, kdo bude mít zodpovědnost, když se tam někdo předávkuje a zemře, kdo bude určovat čistotu a množství drogy, ...? Na tyto otázky jsou odpovědi v zahraničních výzkumech týkajících se aplikačních místností.

Když se bavíme o aplikačních místnostech, existují dva typy: stabilní a mobilní. Pro naši drogovou scénu by byla, dle respondentů, dobrá kombinace obou typů – mobilní místo prvotně pro výměnné programy, které by bylo trošku stranou od drogové scény, ale poskytovalo by větší komfort uživatelům drog, takže by si prvotně měnili u takovéhoho místa. Stabilní aplikační místnost by musela být situována také poblíž místa, kam uživatelé chodí – ať už je to poblíž otevřené drogové scény, K-centra apod. Zcela jistě by v aplikačních místnostech musela být jasně zavedená pravidla. Hudbou budoucnosti by bylo podávání heroinu uživatelům aplikačních místností, jak je tomu jinde ve světě, bohužel si tu zatím v České republice neumíme představit. Jeden respondent citoval pana doktora Popova. Ten kdysi řekl „Subutex nebyl problém, pokud nezačal být na opiátový recept a nezačalo být ho málo. Spousta doktorů ho přestala předepisovat a v té chvíli byl nedostatečný, v té chvíli šel na černý trh“. Toto by se mohlo obráceně říci o heroinu – bude ho „legálně dostatek“, omezí se černý trh. Potvrzují to i Švýcaři, kteří předepisují heroin. „*Je důležité a je potřeba naučit se nějakým způsobem žít společně, jak majoritní společnost, tak i toxikomani a minimalizovat rizika, která pro společnost jsou s tímto fenoménem spjata*“. Pokud se podíváme do praxe jiných států, kde aplikační místnosti fungují, výsledky jsou takové, že aplikační místnosti umí to, že se uživatelé soustředí na určitém místě, které se vybere a neruší v centrech města, kde si to veřejnost a politici nepřejí.

Co brání zavedení aplikačních místností:

- předsudky spojené s užíváním nealkoholových drog, kdy jsou programy HR (ať už výměna či aplikační místnosti) vnímány velkou částí veřejnosti a hlavně politiků jako podpora v užívání drog. Veřejné mínění, které odsuzuje pomoc a podporu uživatelů drog v jejich léčbě a HR
- vnitřní shoda – reprezentanti ČR nejsou jednotní na HR aktivity
- ochota místní samosprávy a odvaha politiků
- právní rámec – diskutabilní. Pro několik respondentů je změna legislativy nepostradatelná, pro jiné by se to „dalo zvládnout“ bez výrazných změn.
- finance a zdroje
- mezinárodní konsekvence – aplikační místnosti nejsou metodou, která je OSN podporována. ČR by se dočkala kritiky od INCB (Mezinárodní výbor pro kontrolu drog)

7. Rozšíření nabídky K- center a práce streetworkerů

Sedm respondentů se domnívá, že pokud by se rozšířila síť kontaktních center, situace by se zlepšila. Zvýšení počtu terénních pracovníků je již bráno více rozporuplně.

„Jedině nabídka služeb, které budou pro uživatele drog atraktivní, může situaci vylepšit“. V prvním plánu je uživatele nakontaktovat – skrz terénní pracovníky či kontaktní centra. Vztít je z očí veřejnosti, aby se necítila v nebezpečí, ochránit společnost před krví přenosnými chorobami, zajistit bezpečnost dětí, aby se nemusely setkávat s uživateli drog. Ve druhém plánu je pak tyto lidi léčit, snažit se jim pomáhat. *„Zavírat lidi do vězení je nesmysl. Bohužel lidé to vidí stále jako nejlepší řešení – je ale nutné si uvědomit, jací budou, když vylezou z kriminálu, kolik to stojí peněz, jaký to má efekt? Jestliže se s tím člověkem pracuje a dopracuje se do toho, že půjde do léčby, tak je mnohem větší naděje, že půjde abstinent“.*

Mnohaleté zkušenosti České republiky i zahraniční výzkumy nasvědčují, že K-centra a terénní programy jsou velmi důležitou složkou – stahují lidi. To, že se zavírají

(případ sananimského K-centra v MČ P7) je špatný přístup. „*To, že k-centrum ničí image lokality a z pohledu veřejnosti je to nechtěná služba situaci neřeší, spíše přispívá k ostatním negativním jevům*“ uvedl jeden z respondentů.

Otevření více kontaktních center by mohlo do jisté míry ovlivnit velikost otevřené drogové scény, nicméně je důležité si uvědomit, že uživatel je tam, kde je dealer. Tudíž k-centra by měla být v blízkosti drogových scén. Na druhou stranu kvantita by rozhodně neměla předčít kvalitu. K-centra přispívají ke zlepšení veřejného zdraví, s uživatelem pracují osobněji, než na ulici. Rozšíření nabídky K-center by jistě přispělo i občanům „*vizuální pohled, jak uživatel drog hází jehlu do žlutého kyblíku, není pro veřejnost přijatelný*“. Uživatelé tím budou vidět méně. Bohužel se ale nezmění pohyb na „tržišti“ (drogové scéně). V K-centrech je také složitější obcházet pravidla, než na ulici. Limitem jsou tu zase prostory a finance.

„*Výkon terénní pracovníků je jednoznačně úžasný, to, co dělají, je záslužné. Bohužel jim to kazí pohled kolemjdoucích*“. Terénní sociální práce vychází z teze, že služba musí jít za klientem. Terénní pracovníci tedy vyměňují jehly tam, kde uživatelé jsou a bohužel je to v místech, kde je spousta dalších lidí. „*Vyměňují stříkačky, nevyměňují je ale lidem, kteří jsou slušně oblečení,...vyměňují to těm narkomanům, smažkám...které společnost netoleruje*“. Další věc také je, že terénní pracovník je často zaměňován za dealera či toxikomana. Svým zjevem je pro mnoho lidí podobný samotným uživatelům. Jeden respondent silně pochybuje o fundovanosti terénních pracovníků, domnívá se, že tito lidé jsou z řad bývalých uživatelů a v extrémních případech se z nich toxikomani či dealeři stávají. Dle tohoto respondenta terénní práce není smysluplná práce. Terénní pracovník poskytne uživateli pouze stříkačku a maximálně mu předá vizitku. „*K-centrum je spjato s místností, atmosférou, minimálně je tam uklizeno, což toxikoman vidí jednou za čas. Přístup lidí, kteří působí jako odborníci či terapeuti, hraje také velkou roli ve vnímání toxikomana. To, že přijde za ním na ulici nějaký týpek s dredy, který vypadá jak on, pravděpodobně, aby mezi ně zapadl, ...to rozhodně není ono*“.

Terénní pracovníci – zviditelňují drogovou scénu? „*Do jisté míry zviditelňují, ale nechodí snad terénní pracovník tam, kde drogová scéna je?*“ Důležitý je přístup terénního pracovníka – nesmí být statický, stabilní, nesmí vytvářet hloučky. „*Samozřejmě je možné si stoupnout pod koně, měnit buchny a mít před sebou frontu*“

uživatelů, to problém zviditelní. Pokud terénní pracovník bude chodit a odvádět si uživatele kousek stranou, ... stejně to ale nezabrání tomu, že si jich nikdo nevšimne“. Praha 1 terénní pracovníky oblékla do bund. Je to z toho důvodu, že si veřejnost plete terénní pracovníky s dealery. Bohužel tomu všemu dle respondentů chybí potřebná medializace. *„K této službě je nutné mít informační kampaň pro veřejnost. Oblast public relation obecně v ČR moc nefunguje. Je to chyba jak služeb, tak i donátorů, kteří by měli veřejnosti vysvětlit, za co utrácení státní peníze“.*

Když se přesunout TP, přesunou se i uživatelé – ne, nebo pouze ve velmi malé míře jdou klienti za terénními pracovníky. *„Pokud bychom ale uživatelům nabídly na jiném místě služby, které by pro ně byly zajímavé, na tom místě bychom se o ně více starali, možná by postupem času měli potřebu tam chodit. Pokud by to bylo ještě v ruku v ruce s represivním opatřením na místě, odkud je chceme dostat...“*

8. Legislativní změny

Otázka směřovala k tomu, zda jsou nějaké možnosti v legislativě, které by mohly omezit či vymýtit současnou problematickou situaci na drogové scéně a zmenšit tak pohoršení, které vzniká z pohledu či chování uživatelů drog. Zda by se jednalo o změnu zákonů a vyhlášek, zvětšení či zmenšení represe apod.

Dle většiny respondentů je současná legislativa dostatečná – *„je dobře, že užívání drog je v ČR beztrestné. Zavedení trestnosti užívání drog by bylo kontraproduktivní. Možná trochu zdlouhavé je „tabulkové“ určení množství drogy, které spadá ještě do přestupku či do trestného činu. Držení jakéhokoli množství drogy je špatně a musí to být všem jasné“.* Inspiraci dle jednoho respondenta je dobré hledat v Evropě – německý a rakouský model. *„Mít tvrdé a jasné pravidla a nechat na soudcích, aby potom v individuálních případech posoudili, jak moc je skutek pro veřejnost škodlivý. Institut samosoudce, který by rychle rozhodl, zda došlo k porušení zákona či ne“.* S tím souvisí i výkon policie, která by si zasloužila lepší metodiku pro postihování držby. Systém soudnictví v ČR je dle respondentů také na špatné úrovni. *„Jak je možné, že velmi mnoho lidí, kteří se pohybují po drogové scéně má dávno po začátku výkonu trestu. Věznice nemají kapacity“.*

„Represivní orgány mají dostatek prostředků, jak uživatele drog „buzerovat“ a otravovat. Ty lidi nebaví být denně kontrolovaný, ale není možné, aby se uživatelé v centru města zabydleli, rozbili si kemp“. Je nutné, aby byl vyvíjen tlak ze strany represivních orgánů. Tlak musí být činěný všude stejně, přiměřeně a dlouhodobě. Na druhou stranu musí klienti mít jinou možnost, kam odejít – k-centra, ambulantní programy, aplikační místnosti, apod. Současný výsledek je bohužel takový, že se uživatelé „přelévají“ po Praze. Je to nekončící boj. Chybí zde nabídka jiných alternativ. Policie by se měla zaměřovat na dodržování stávajících zákonů. „Posílení represe nic nevyřeší i žádné zahraniční zkušenosti nic takového nepotvrzují, ba právě naopak, spíše zřizování aplikačních místností přispělo k tomu, že se podařilo stáhnout uživatele drog z některých částí do jiných“. Zvýšení represe by znamenalo zvýšení skryté populace užívající drogy, která by se bála i kontaktu s pomáhajícími profesemi.

9. Policejní složky v drogové oblasti

Otázka směřovala k tomu, zda by policisté měli mít adiktologické základy ve smyslu: vědět základní informace o drogách, jejich účincích, systému péče o drogově závislé apod.

Příslušníci policie, kteří se s uživateli drog dostávají do styku, by dle všech respondentů měli projít alespoň základním adiktologickým vzděláním. Státní policie prochází školením na drogovou problematiku. Městská policie to řeší individuálně.

Na výkon policisty stačí bohužel maturita a ta se dá leckde sehnat. *„Se spoustou uživatelů je však možné se domluvit po dobrém i ze strany policie. Pokud ale přijde policista a začne na ně rvát, vzbudí u uživatele agresi. Toto bohužel naráží na některé osobnostní předpoklady policistů, kteří nejsou schopni pochopit filosofii harm reduction aktivit“.* Policisty je nutno neustále vzdělávat – říkat jim, kdo jsou terénní pracovníci, co je cílem této práce, že je práce terénního pracovníka povolena apod. Policisté si tím více uvědomují realitu drogové scény a lépe provádějí svoji práci. Z výzkumu vyplynul i návrh na zavedení strukturovanosti policie. Udělat týmy s potřebným vzděláním – specializace. Drogová problematika je úzce specializovaná a policista má v danou chvíli tisíce dalších věcí k řešení. *„Základem by mělo být, aby věděl, že toto je špatně a udělám tohle“.*

Policie je represivní orgán, který dbá na dodržování platných zákonů a předpisů. „Pokud se zákon změní, změní se i výkon policisty“ uvedl jeden respondent. „Rozhodně není v metodice policistů řešit situace násilím. Jako v každé profesi, záleží vždy na člověku. Mezi deseti lidmi je občas nějaký blbec. Bohužel u policie je to více vidět“. Terénní pracovníci se striktně drží zákona, ale leckdy jsou na hraně v oznamování trestných činů. Musíme si položit otázku - chceme se zbavit drog, nebo z nich mít klientelu? Všechno je to o lidech, jak se k tomu kdo postaví“. Dle jednoho respondenta je přístup policie vůči drogovým službám o 20 let pozpátku a kdesi daleko na západě...

10. Jaké je dle vás možné řešení?

- „Spolupráce všech složek od začátku až do konce“ – veškerá prevence a represe by měla spolupracovat. Spojit organizace bezpečnostních složek, nevládních organizací, státních organizací zabývajících se drogovou scénou. Ve spolupráci více složek a resortů by se omezila i dostupnost drog, poptávka po drogách.
- Dobře fungující justice – přestupkové a trestní řízení, kapacita věznic,...
- Více peněz do sekundární a terciární prevence – více peněz se zárukou, že se to dělá správně. Musí být větší kontrola a transparentnost. Služby musí vykazovat, za co peníze utratily a za vynaložené finance musí být odpovídající výsledky. „Není možné, aby se služby ohrazovaly tím, že nikomu do toho nic není. Stále si myslí, že je chceme kontrolovat a uzavírat. Tlačit služby k výkaznictví a zodpovědnosti“.
- Otevření prostoru pro uživatele drog – jakási „zóna tolerance“ – legislativně to omezit, akceptace tohoto místa represivními orgány
- Rozšíření služeb (stávajících – posílení počtu zařízení, počtu pracovníků, ..., nové služby)
  - aplikační místnosti – stabilní, dostatečné množství, na vhodném místě. Ubude lidí, kteří si aplikují venku. Standardizované.
  - mobilní výměnné místo – zaparkované auto na místě, které vadí o něco méně, ale je v blízkosti otevřené drogové scény

- kontaktní centra v blízkosti otevřené drogové scény – dostatečné množství, s různě nastavenými prahy, vhodně rozmístěné
  - akceptace a podpora terénní práce
  - podávání heroinu lékařem v aplikačních centrech
  - automaty, fix pointy, sběrné nádoby
  - zvýšení počtu substitučních center na metadon
  - substituce na pervitin – zavedení specifické intervence pro tyto uživatele, incentivní terapie
- Zvýšená koncentrace policistů zaměřených na veřejný pořádek i na běžný prodej drog, zaměřit programy na snižování poptávky a nabídky.
  - Zapojení a podpora soukromých subjektů do boje proti porušování veřejného pořádku. „Zapojení podnikatelů bylo ve většině zemí rozhodujícím okamžikem k otevření aplikačních místností. Podnikatelé jsou rozhodující skupinou, která ovlivňuje politiky“. Finanční podpora nízkoprahovým službám.

VII. METODOLOGICKÁ OMEZENÍ A KVALITA DAT

Omezení prováděného výzkumu je jistě ve volbě metodiky – polostrukturovaný rozhovor. Tato metoda je závislá na výzkumníkovi, jak položí otázku a zda ji respondent správně pochopí. V mnoha případech musely být otázky dovysvětlovány. V některých případech se respondent nedržel striktně otázky, ale volně povídal své názory, které ve vyhodnocování mohly být částečně zkresleny.

Další omezení vidím v rozdílném prostředí, kde probíhal výzkum. Rozhovory se ve většině případů odehrávaly v kanceláři respondenta, v některých případech byla přítomna třetí osoba. I takto odpovědi respondentů mohly být ovlivněny.

Výběr respondentů byl čistě na výzkumníkovi. Základní požadavky na respondenta byly dané a všichni respondenti tato kritéria splňovali. Nicméně daný vzorek respondentů byl velmi malý, takže se spíše jedná o malé zmapování situace.

VIII. SOUHRN

Hlavním cílem praktické bylo zmapování názorů odborníků na problematiku porušování veřejného pořádku v souvislosti s drogami v hlavním městě Praze. Dílčími cíly bylo pokusit se definovat, jaké jednání v oblasti porušování veřejného pořádku pro jsou pražskou drogovou scénou nejvíce charakteristické a jakou formou intervence by se toto chování mohlo zredukovat.

O rozhovor bylo požádáno 15 osob, kterých se tato problematika profesně dotýká. Výzkumu se zúčastnilo devět z nich. Respondenti byli z řad místní samosprávy, represivní složky státu, adiktologů pracujících v přímém kontaktu s uživateli drog a adiktologové s mezinárodními zkušenostmi.

Metoda získávání dat byla formou polostrukturovaného rozhovoru. Rozhovor byl natáčen na audiozáznam a poté doslovně přepisován. Dle stanovených postupů zakotvené teorie analyzován.

Všichni respondenti sledují současnou situaci v této oblasti. Informace jsou získány jak formou výkonu své profese, tak i formou odborných setkání, seminářů, skrz média. Téměř všichni respondenti vyžadují řešení této problematiky. Nejhorší situace byla sice v devadesátých letech, ale pořád je tu hrozba dorostení otevřené drogové scény do velikosti, která je typická pro jiná evropská města.

Injekční aplikace drog, odhazování injekčního materiálu, agresivní chování a dealování drog jsou charakteristické rysy porušování veřejného pořádku na pražské drogové scéně. Uživatelé drog se stahují do míst, které jsou charakteristické svou dobrou dostupností – jedná se o jakýsi dopravní uzel, velké množství lidí, tudíž určitá anonymita je zaručena a kde je možné získat nějaké finance. Do těchto míst se logicky stahují i dealeři.

Projekt „zóna bez drog“ byl většinou respondentů označen jako neefektivní. Činnosti, které prováděli zaměstnanci soukromé agentury je plně v rukách policie. Aplikační místnosti je jeden ze způsobů řešení, které by mohlo omezit aplikaci drog na veřejnosti a dalších negativních jevů (odhazování injekčního materiálu, předávkování,...), více než polovina respondentů by zřídila aplikační místnosti v Praze. Kontaktní centra jsou důležitou součástí, rozhodně by jich mělo být více, vhodné

rozmístěných po Praze. Terénní pracovníci, ačkoliv policií a veřejností nepochopeni, jsou dalším důležitým článkem v systému péče. Hrají mnohdy první roli v kontaktu s uživatelem. Legislativa je v ČR na poměrně dobré úrovni, nicméně samotné řízení je zdouhavé a výsledek je mnohdy neefektivní. Systém soudnictví a tresty pro uživatele drog by měly být odlišné. Policie je represivní orgán, který dohlíží na dodržování stávajících zákonů a předpisů. Tlak policie musí být přiměřený a dlouhodobý. Policie by měla mít základní adiktologické vzdělání.

Řešením problematiky porušování veřejného pořádku na veřejných prostranstvích v souvislosti s drogami je na prvním místě spolupráce všech složek (represivní orgány, místní samospráva, neziskový sektor, podnikatelská sféra), respektování svých profesí a neustálá komunikace. Aplikační místnosti jsou dobrým řešením, které je ověřené zahraniční zkušeností. K-centra jsou ale snad pro nás více přijatelnou pomocí pro uživatele drog.

6. Diskuse

Narušování veřejného pořádku z pohledu zákona, pocity strachu a nebezpečí veřejnosti, lítost, odpor či soucit s těmi, kteří spadli do drogové závislosti a teď se plouží po ulicích a shánějí peníze a drogy, telefonáty místní samosprávě a policii, ať s tím konečně něco udělají, diskuse mezi odborníky, co tedy s tím? Tyto a další věci se mi asociují, po napsání této práce. Otázkou je ale, co s tím, aby všem stranám bylo vyhověno, všichni byli spokojeni a fenomén „drug related public nuisance“ byl omezen...

Ze studie je zřejmé, že respondenti, kteří se výzkumu zúčastnili, mají zájem o změnu a inovaci současné nabídky služeb. Doufám, že takových lidí je více. Respondenti, ať už přímo působící v drogových službách - ve výkonu své profese se setkávají s fenoménem porušování veřejného pořádku, nebo pouze sledují tuto problematiku skrz odborná setkání, navrhnou celou škálu řešení, jak by se situace mohla či měla řešit. Kladu si otázku: „proč se tedy už něco takového neděje? Proč se jenom o nějakých řešeních mluví a nic nového se nezkouší, popřípadě neprobíhá studie, která by více zmapovala situaci, ze které by vzešlo řešení, které by bylo pro pražskou drogovou scénu nejlepší a nejefektivnější?“ Asi tu hraje důležitou roli otázka peněz, ale přesto si myslím, že odvaha politiků a předsudky spojené s fenoménem užívání drog jsou na prvních místech.

Vzhledem k tomu, že v Praze, dle mého názoru, nyní dochází k řešení porušování veřejného pořádku v souvislosti s drogami pouze skrze vyhlášky HMP a situace je stále na stejné úrovni, myslím si, že je nejvyšší čas sáhnout po nových inovativních řešeních. Mnohé země EU je již vyzkoušeli a dle výsledků jejich zpráv, se také mnohé osvědčily. Myslím si, že je čas také na krok vpřed. Mnoho respondentů ve svých výpovědích uvedlo jako příklad některé zahraniční výzkumy, které potvrzují, že určitým úspěchem k řešení tohoto fenoménu je nabídnutí více služeb uživatelům drog.

Zde uvádím podrobnější doporučení pro možné řešení této problematiky. Doporučení vychází v názoru respondentů a z prostudované literatury k tomuto tématu.

1. Hloubková analýza současného stavu - zmapování situace drogové scény, rozhovory s uživateli o jejich návrzích řešení, názory odborníků, veřejnosti, inspirace v zahraničních studiích atd. Na základě této studie v každé MČ, kde se tento fenomén ve větší míře vyskytuje, navrhnout a zrealizovat řešení.
2. Každá městská část, by si měla stanovit své priority – reálné a konkrétní. Např. „problém s uživateli drog tu máme v této lokalitě, zde nejsou přijatelní, kde by byli více akceptovatelní je tady a tady. Jak je tam přesunout? Nabídneme jim nějaké služby, které pro ně budou zajímavé. Jaké to budou služby? Máme tu problém s ... navrhujeme ...“ Tyto priority by se pak měli zkonzultovat na odborných setkáních s dalšími subjekty.
3. Spolupráce adiktologů, místní samosprávy, represivní složky a dalších zúčastněných stran. Důležité je společně pracovat s ostatními profesemi, pomáhat si,... a ne si navzájem šlapat na paty a hanit druhou profesi. Tudy cesta nevede. Důležité je respektovat práci ostatních. Každá profese má veřejný závazek, který plní. Myslím si, že je důležité, aby jak policisté znali práci terénních pracovníků, tak i terénní pracovníci znali úkoly policie. Úkolem každého občana je zajistit bezpečí a nahlašovat trestné činy
4. Represivní složky: přiměřený, dlouhodobý tlak na uživatele drog v místech, kde drogová scéna je. Policie musí organizovat dostatečný a účinný pouliční dozor, snižovat užívání drog na veřejnosti, blokovat propagaci drog, narušovat setkávání dealerů s uživateli a omezovat prodej drog experimentátorům. Zvýšení počtu policistů kontrolující veřejný pořádek, akce zaměřené na dealery drog, vykazování uživatelů drog na jiné místo, kde mají uživatelé drog služby pro ně zřízené a kde budou více akceptováni. Jasně stanovená pravidla a manuály, jak s uživateli drog jednat, co dělat, když uživatel porušuje veřejný pořádek.
5. Dobře fungující justice – jasné zákony, rychlý postup řízení, ... Tresty, které budou efektivní, splnitelné a bezprostřední.
6. Služby pro uživatele drog:
  - Zřízení více K-center v místech, kde již drogová scéna je, centra s různě nastavenými prahy pro různé uživatele drog. V k-centrech nabídnout uživatelům drog trávení volného času, možnost výdělků apod.

- Zřízení „zóny tolerance“, kde budou specifické intervence pro uživatele drog a kde uživatelé nebudou pronásledováni policisty.
  - Aplikační místnosti: Otázkou je, zda to současný stav vyžaduje – máme tu sice otevřenou aplikaci, předávkování je ale málo, HIV/AIDS, VHC, VHB na poměrně malé úrovni...Každopádně, pokud v centru Prahy je velký problém právě s otevřenou injekční aplikací, je to jistě jeden z dobrých způsobů řešení. I zkušenosti z jiných zemí, kde jsou zavedené aplikační místnosti, naznačují, že redukuje výskyt „drug related public nuisance“ (EMCDDA, 2005). Aplikační místo by měla být v blízkosti otevřené drogové scény.
  - Substituční léčba: zvýšení počtu substitučních center + hledání způsobů substituce na pervitin, incentivní terapie
  - Automaty, fix pointy, sběrné nádoby pro uživatele drog, kteří se neustále vyhýbají kontaktu s pomáhajícími profesemi, jsou jiné národnosti a neumí český jazyk apod.
7. Zapojení a podpora soukromých subjektů do boje proti porušování veřejného pořádku. Zapojení podnikatelů bylo ve většině zemí rozhodujícím okamžikem k otevření aplikačních místností. Podnikatelé jsou rozhodující skupinou, která ovlivňuje politiky. Finanční podpora nízkoprahovým službám.

7. Závěr

Otevřená drogová scéna a s tím související porušování veřejného pořádku a obtěžování lidí na veřejnosti tu vždy byla, ať ve větší či menší míře. Otázkou je, jak se s ní vypořádat? Cílem výzkumu bylo odpovědět na otázky: „Jaké jsou možnosti řešení problematiky rušení veřejného pořádku v souvislosti s užíváním drog v hlavním městě Praze?“ a „Jaká jsou předpokládaná efektivní opatření ke snižování rušení veřejného pořádku?“

Je zcela jasné, že tato situace vyžaduje řešení. Ne však krátkodobé a nahodilé, ale dlouhodobé, systematické, radikálnější. Berme si příklad z dalších Evropských měst, které se s touto problematikou potýkaly či potýkají (Hamburk, Frankfurt apod.).

Výsledky výzkumu ukazují, že možností řešení je celá řada. Jenom odvaha, chuť a finance něco zkusit jsou velkým omezením. Nicméně spolupráce všech složek, respektování ostatních profesí a ochota přijmout jiný názor, jsou pokladem pro to, aby se něco začalo dít. Represe by měla jít ruku v ruce s preventivními složkami, navzájem se podporovat a společně usilovat o bezpečnější a lepší pocit na veřejných prostranstvích.

Závěrem této práce je tedy návrh na důkladné zmapování současného stavu otevřené drogové scény, dle výsledků navrhnout řešení, které by tento fenomén eliminovalo. Čerpat informace a zkušenosti z jiných států EU a nebát se zkusit nové možnosti. Nebránit se myšlence zřídit v Praze aplikační místnosti a otevřít pro uživatele drog více kontaktních center či dalších služeb.

Ač tato práce nepodává zcela konkrétní řešení na situaci v oblasti porušování veřejného pořádku v souvislosti s užíváním drog v Praze, doufám, že bude sloužit jako další podnět k tomu, aby se v této oblasti začalo něco dít. Tento fenomén s sebou přináší nejen ohrožení veřejné bezpečnosti, ale i veřejného zdraví, se kterým se nám poměrně úspěšně v České republice zatím daří bojovat. Domnívám se, že teď je čas na další krok v harm reduction opatřeních.

8. Literatura

- *128/2000 Sb, zákon o obcích*
- *40/2009 Sb. trestní zákoník*
- Berný, A. (2010, květen 14). Vzniká plán, jak se zbavit centra pro narkomany. *Mladá fronta DNES*, str. 4.
- Bielman, B. B. (2009). *Literature study on drug-related nuisance. Summary*. Groningen: St. IntraVal.
- Brandejská, A. (2010, květen 3). *Vyháníme narkomany, říkají hlídky Věcí veřejných. Policii ale volají i zbytečně*. Získáno 15. květen 2010, z Idnes.cz\Zprávy: http://zpravy.idnes.cz/vyhanime-narkomany-rikaji-hlidky-veci-verejnych-policii-ale-volaji-i-zbytecne-1hm-/praha.asp?c=A100503_175840_praha_abr
- Cap. (2009, prosinec 8). *Proti drogám na Václavském náměstí bude bojovat soukromá agentura*. Získáno 10. únor 2010, z: Drogový Informační server: http://www.drogy.net/clanek/proti-drogam-na-vaclavskem-namesti-bude-bojovat-soukroma-agentura_2009_12_09.html
- Carpentler, C. (2007). *Drogy a trestná činnost - složitý vztah. Úkol drogy*. Lisbon: EMCDDA. ISSN 1725-8480
- Connonly, J. (2006, spring). Responding to drug-related public nuisance. *Drugnet Ireland, Issue 17*, str. 17.
- Connonly, J. (2006, winter). Responding to open drug scenes and drug-related public nuisance: towards and partnership approach. *Drugnet Ireland, Issue 20*, str. 8-9.
- Corbinová, J., & Strauss, A. (1999). *Základy kvalitativního výzkumu: Postupy a techniky metody Zakotvená teori..* Boskovice: Albert.
- Čermák, I. (2000). *Povolání: herec*. Brno: Větrné mlýny.
- Červený, Z., & Šlauf, V. (2001). *Přestupkové právo*. Praha: Linde Praha, a. s.
- PČR (2010, únor 19). *Zpráva o bezpečnostní situaci na území MČ Praha 1 za rok 2009*. Načteno z: Bezpečnost a veřejný pořádek Praha 1: http://www.praha1.cz/cps/media/PCR_2009.pdf
- Eichler, P. (2010, únor 8). *Praha 1 si najala na drogové dealery agenturu*. Získáno 29. duben 2010, z Drogový informační server: http://www.drogy.net/portal/hlavni_portal/drogy-a-media/z-domova-2/praha-1-si-najala-na-drogove-dealery-agenturu_2010_02_08.html

- EMCDDA. (2005). *Annual report 2005: selected issues*. Luxembourg: Office for Official Publications of the European Communities.
- EMCDDA. (2005). *Užívání drog v EU, legislativní přístupy*. Praha: Úřad vlády České republiky.
- Rada EU. (2008, prosinec 12). Protidrogový akční plán EU na období 2009-2012. *Úřední věstník Evropské unie č. C 326*, 0007 - 0025.
- *Heroin na předpis*. (2010, květen 4). Získáno 4. květen 2010, z drogy-info/zahranicí:
http://www.drogy-info.cz/index.php/info/zahranici/heroin_na_predpis
- Hettnerová, M. (2010, duben 2). U hlavního nádraží chce radnice ghetto pro narkomany. *Mladá fronta DNES*, str. 1.
- Hezrog, A., Janouškovec, V. & Klouček, E. (2010, leden 9). Veřejný pořádek vs. veřejné zdraví. Získáno 9. února 2010, z *Sociální revue*:
<http://socialnirevue.cz/item/verejny-poradek-vs-verejne-zdravi>
- Hygienická stanice. (2009). *Výroční zpráva Praha - 2008*. Praha: Hygienická stanice hl. m. Prahy.
- Janyšková, N. (2009, červenec 27). Výroční zpráva o realizaci protidrogové politiky hlavního města Prahy v roce 2008. Získáno 15. leden 2010, z *Informační server pražské radnice*:
<http://magistrat.praha-mesto.cz/Urady/Odbory-magistratu/protidrogova-politika/area6066>
- Janyšková, N. (2009, listopad 11). Strategie protidrogové politiky hlavního města Prahy na období 2008 - 2012. Získáno 2. květen 2010, z *Informační server pražské radnice*:
<http://magistrat.praha-mesto.cz/Urady/Odbory-magistratu/protidrogova-politika/area6066>
- Jw. (2010, květen 13). Věci veřejné zrušily své hlídky v ulicích, vadily prý i stážníkům. Získáno 15. květen 2010, z *iDnes.cz/zpravy*:
http://zpravy.idnes.cz/veci-verejne-zrusily-sve-hlidky-v-ulicich-vadily-pry-i-stranikum-phu/praha.asp?c=A100513_103433_domaci_jw
- Kalina, K., & kol. (2005). *Glosář pojmů*. Získáno 2. květen 2010, z: *drogy-info*
http://www.drogy-info.cz/index.php/info/glosar_pojmu
- Kalina, K., & kol. (2001). *Mezioborový glosář pojmů z oblasti drog a drogových závislostí*. Praha: Fillia Nova.
- Kalina, K., & kol. (2008). *Základy klinické adiktologie*. Praha: GRADA Publishing.

- Kupec, P. (2010, březen 29). Drogová mapa: pozor, jehly! Získáno 2. květen 2010, z *NEWTON Media*:
<http://archiv.newton.cz/mf/2010/03/29/c76e07ec57217e6ebfe14eb2653b91f5.asp>
- Mhe, ČTK. (2010, duben 3). Dráhy se bojí narkomanů u hlavního nádraží. *Mladá fronta DNES*, str. 2.
- Mik. (2010, duben 3). Dráhy feťáky před hlavním nádražím nechtějí. *Haló noviny*, str. 4.
- Miovská, L., Miovský, M., Gabrhelík, R., & Charvát, M. (2005). *Analýza potřeb klientů nízkoprahových zařízení v Praze v roce 2003*. Praha: Úřad vlády ČR.
- Miovský, M. (2000). *Analýza faktorů vulnerability pro drogovou kariéru (kvalitativní biografická analýza s uživateli drog v rámci kvalitativní studie Copernicus: Global Approach on Drugs)*. Závěrečná zpráva. Praha: SANANIM.
- Miovský, M. (2006). *Kvalitativní přístup a metody v psychologickém výzkumu*. Praha: Grada Publishing.
- Ministerstvo zdravotnictví ČR. (2009, říjen 1). Standardy substituční léčby závislosti na opiátech. *Psychiatrie pro praxi*.
- OSN. (1961). *Jednotná úmluva o omamných látkách, článek 4, písm. c*. OSN.
- Magistrát hlavního města Prahy (2010). Srovnávací analýza pocitu bezpečí na území hl. m. Prahy provedená v letech 1997, 1999, 2004, 2007 a 2009. Načteno z *Informační server pražské radnice*: [http://extranet.prahamesto.cz/\(ss4rabvrhq0zmx45ng4qvd45\)/zdroj.aspx?typ=4&Id=71091&sh=-449636275](http://extranet.prahamesto.cz/(ss4rabvrhq0zmx45ng4qvd45)/zdroj.aspx?typ=4&Id=71091&sh=-449636275).
- Procházka, V. (2010, duben 4). Rodiče protestují proti centru pro drogově závislé. *Prima TV - Minuty regionu Praha*, str. 5.
- Procházka, V. (2010, duben 8). V Praze 5 otevřeli nové centrum pro narkomany. *Prima TV - Minuty regionu*, str. 3.
- Sekretariát Rady vlády pro koordinaci protidrogové politiky. (2003). *Standardy odborné způsobilosti služeb pro uživatele omamných a psychotropních látek*. Praha: Sekretariát Rady vlády pro koordinaci protidrogové politiky
- Médea Security. (2009). *Drug Free Zone*. Získáno 2010, z <http://security.medeac.cz/drug-free-zone>
- Topinková, M. (2010, duben 8). Nechceme tu narkomany! *Metro Praha*, str. 4.
- Rada EU. (2005). *Protidrogová strategie EU na období 2005 - 2012*. Praha: Úřad vlády České republiky.

- Český statistický úřad. (2010, březen 31). Pohyb obyvatelstva v hl. m. Praze v roce 2009 a stav k 31. 12. 2009. Získáno 28. duben 2010, z ČSÚ hl. m. Praha: http://www.praha.czso.cz/xa/redakce.nsf/i/pohyb_obyvatelstva_v_hl_m_praze_v_r_2009_a_stav_k_31_12_2009
- Záborský, T. (1999a, červen). DROGY: Aplikační místnosti nebo šlehárny? (úvod). Získáno 15. květen 2010, z PES: http://archiv.neviditelnypes.lidovky.cz/clanky/13045_11_20_0.html
- Národní monitorovací středisko pro drogy a drogové závislosti (2004). *Výroční zpráva o stavu ve věcech drog v České republice v roce 2003*. Praha: Úřad vlády České republiky.
- Národní monitorovací středisko pro drogy a drogové závislosti. (2007). *Výroční zpráva o stavu ve vcech drog v České republice za rok 2008*. Praha: Rada vlády České republiky.
- Národní monitorovací středisko pro drogy a drogové závislosti. (2009). *Výroční zpráva o stavu ve věcech drog v České republice v roce 2008*. Praha: Úřad vlády České republiky.
- Zpráva o činnosti Městské policie hl.m.Prahy - Obvodní ředitelství Praha 1 za rok 2009. (2010). Načteno z *Bezpečnost a veřejný pořádek, Praha 1*: http://www.praha1.cz/cps/media/MP_2009.pdf